

نظام آموزشی اسکاتلند

- ۵..... ملاحظات تاریخی
- ۲۰..... ملاحظات جغرافیایی
- ۲۲..... ملاحظات سیاسی
- ۲۶..... ملاحظات اقتصادی
- ۳۰..... مسکن
- ۳۰..... اشتغال
- ۳۰..... مجوز اشتغال
- ۳۱..... شرایط اشتغال
- ۳۲..... جمعیت
- ۳۳..... جمعیت خارجی
- ۳۳..... زبان
- ۳۳..... سیاستهای آموزشی

۳۴	.....	ساختار آموزشی
۳۸	.....	حقوق والدین
۳۹	.....	مقاطع تحصیلی
۳۹	.....	پذیرش تحصیلی
۳۹	.....	مدارک مورد نیاز
۴۰	.....	آموزش پیش دبستانی
۴۰	.....	ساختار آموزشی
۴۲	.....	آموزش پیش دانشگاهی
۴۲	.....	برنامه های درسی
۴۳	.....	ارزیابی تحصیلی
۴۳	.....	آزمونها
۴۳	.....	سیستم نمره دهی
۴۴	.....	آموزش ابتدایی
۴۵	.....	مدیریت آموزشی
۴۵	.....	سر معلمین
۴۵	.....	دستیاران سر معلمین
۴۶	.....	معلمین ارشد
۴۶	.....	آموزش متوسطه
۴۶	.....	ساختار آموزشی
۴۷	.....	مدیریت آموزشی
۴۷	.....	سر معلمین
۴۷	.....	معاون سر معلم
۴۷	.....	دستیاران سر معلم
۴۸	.....	اصلاحات آموزشی
۴۹	.....	اصلاحات مدیریتی
۴۹	.....	برنامه های درسی
۵۱	.....	ارزیابی تحصیلی
۵۱	.....	آزمون ها

۵۱	ارتقاء تحصیلی
۵۱	آموزش تکمیلی
۵۲	آموزش عالی
۵۳	دوره های آموزشی
۵۴	پذیرش تحصیلی
۵۴	شهریه دانشگاهی
۵۶	امکانات آموزشی
۵۶	کمک هزینه های تحصیلی
۵۶	دوره های آموزشی
۵۷	آموزش غیررسمی
۵۷	مدارس آزاد
۵۷	سیاستهای آموزشی
۵۹	پذیرش تحصیلی
۵۹	نحوه ورود
۵۹	شهریه تحصیلی
۶۰	آموزش از راه دور
۶۰	ساختار آموزشی
۶۰	موسسات دولتی آموزش راه دور
۶۱	موسسات خصوصی آموزش راه دور
۶۱	دانشگاه های آزاد
۶۱	دوره های آموزش راه دور دانشگاهی
۶۲	آموزش فنی و حرفه ای
۶۳	آموزش معلمان
۶۳	آموزش مدیران مدارس
۶۴	آموزش استثنایی
۶۴	ساختار آموزشی

۶۵	.....	اولویتهای آموزشی
۶۵	.....	اصلاحات آموزشی
۶۷	.....	توسعه آموزشی
۶۷	.....	طرحهای اصلی
۶۸	.....	توسعه مدارس
۷۰	.....	مدیریت آموزشی
۷۰	.....	نهادهای مرکزی
۷۱	.....	ساختارهای مدیریتی و نظارتی مدارس
۷۲	.....	سیاستهای مدیریتی
۷۲	.....	سیاستهای مدیریتی دهه ۹۰
۷۴	.....	دستاوردهای مدیریتی
۷۵	.....	مدیریت در سطح مدارس
۷۶	.....	اصلاحات کلی
۷۶	.....	اصلاحات مدیریتی
۷۷	.....	نظارت آموزشی
۷۷	.....	هیات امنای مدارس
۸۰	.....	هزینه های آموزشی
۸۰	.....	نهادهای تامین کننده
۸۱	.....	بودجه آموزشی
۸۱	.....	تأمین بودجه

ملاحظات تاریخی

قدمت تاریخی جزیره اصلی (انگلستان، اسکاتلند، ایرلند) به چندین قرن پیش از میلاد مسیح باز می‌گردد. طی قرون ۶ و ۷ پیش از میلاد، اقوام سلت به بریتانیا آمده و با غلبه بر ایبریان (ساکنین پیشین انگلستان) در این سرزمین سکنی گزیدند. آخرین دسته از مهاجمان سلت، بلژها بودند که در سال ۷۵ پیش از میلاد از بلژیک فعلی به آنجا رفتند. طی سالهای ۵۴ و ۵۵ پیش از میلاد، رومیان (در زمان جولوس سزار و یولیوس قيصر) در جزیره پیاده شده و فتوحاتی انجام دادند. هجوم اصلی رومیان طی سال ۴۳ پس از میلاد، بوسیله امپراطور کلاودیوس اول بود که قسمتی از جزیره بریتانیا به تصرف وی درآمد. در زمان سلطه رومیان شورش‌هایی روی داد. انحطاط دولت روم طی قرن پنجم میلادی و هجوم ساکسونها و ایرلندیها به جزیره بریتانیا سرانجام طی سال ۴۱۰ میلادی، به خودمختاری اهالی انگلستان منجر گردید. در این اثنا، مهاجمینی نیز از شمال اروپا به انگلستان هجوم آوردند.

از این تاریخ، نواحی مختلف بریتانیا مورد هجوم اقوام ژرمن، آنگل و ساکسون قرار گرفت.

طی قرن ششم، مسیحیت دوباره به انگلستان وارد شد. در این زمان انگلستان از وحدت سیاسی برخوردار نبوده و به چندین کشور تقسیم شده بود که از جمله مهمترین آنها می‌توان به نورثامبریا، مرشا، کنت و وسکس اشاره نمود. گفتنی است که میان ممالک فوق، همواره درگیری وجود داشت. سرانجام طی سال ۸۲۹، کلیه این ممالک، آگبرت، شاه وسکس را بعنوان پادشاه انگلستان برگزیدند. در این زمان، انگلستان بر اسکاتلند و ایرلند مسلط نگردیده بود. آگبرت نخستین پادشاه از سلسله ساکسونهای غربی بود. این سلسله بخود پانزده پادشاه دید که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به اتلوف، آلفرد کبیر، ادوارد،

اتلستن، ادگار واتلرد دوم اشاره نمود. ۱۵ پادشاه این سلسله، طی سالهای ۱۰۱۶-۸۲۹ بر انگلستان حکومت کردند. در زمان جانشینان اگبرت، انگلستان با هجوم اقوام نورمن مواجه گردید. بعدها طی سال ۸۷۸، آلفرد کبیر آنان را شکست داد و از وسکس بیرون راند، اما ناچار شد که قسمت‌های شمالی و شرقی انگلستان را به آنان واگذار کند.

طی قرن دهم، اراضی فوق مجددا بوسیله دولت انگلستان باز پس گرفته شده و انگلستان از وحدت کامل برخوردار گردید. طی سال ۱۹۹۱ میلادی، هجوم دانمارکی‌ها به انگلستان آغاز شده و نهایتاً انگلستان به تصرف آنان درآمد. طی سالهای ۴۲-۱۰۱۶، انگلستان تحت سلطنت شاهان دانمارکی اداره می گردید. با افول نفوذ دانمارکی‌ها طی سال ۱۰۴۲، ادوارد خستون و سپس در سال ۱۰۶۶، هارولد دوم از ساکسون‌های غربی به سلطنت رسیدند. با آغاز نفوذ نورمن‌ها، مقارن با دوران سلطنت ادوارد خستون، زمینه جهت حکمرانی نورمن‌ها فراهم گردید.

انگلستان، طی سالهای ۱۱۵۴-۱۰۶۶ تحت سلطنت ۴ پادشاه نورمن قرار گرفت. سلطنت ویلیام اول (ویلیام فاتح) نخستین پادشاه نورمن، آغاز دوره جدیدی در تاریخ انگلستان به شمار می آمد، چراکه وی پادشاهی مقتدر بوده و جدیت فراوانی در ایجاد یک حکومت مرکزی داشت.

پس از انقراض حکومت خاندان نورمن، خاندان پلانتاژنه به حکومت رسید. بین این دو خاندان تا حدودی وابستگی فامیلی وجود داشت. در سلسله پلانتاژنه ۸ تن بین سالهای ۱۳۹۹-۱۱۵۴ حکمرانی نمودند. در اوایل قرن سیزدهم، جان بی‌زمین، پادشاه انگلستان بر آن شد تا پا را از قوانین حاکم، فراتر بگذارد، اما فنودال‌ها، حاکمان کلیسا و شهرها بر ضد او متحد شدند. این اقدامات سرانجام به تأسیس مجلس عوام در

کنار مجلس عیان (لردها) منجر گردید. در زمان ادوارد اول پنجمین شاه پلانتاژنه (طی سالهای ۱۳۰۷-۱۲۷۲)، حکومت ناحیه ویلز بدست انگلستان افتاد. ضمناً از سال ۱۱۶۹، دست‌اندازی انگلستان به ایرلند آغاز گردید.

سرانجام، ایرلند در اوایل قرن شانزدهم (مقارن با هنری هشتم) به تصرف کامل انگلستان درآمد. طی سالهای ۱۳۳۷ تا ۱۴۵۳ جنگ مهم فرانسه و انگلستان معروف به جنگ صد ساله در گرفت. علت اساسی بروز چنین جنگ‌هایی، کشمکش‌هایی بود که از زمان ویلیام فاتح میان انگلستان و فرانسه بر سر تسلط کناره‌های دریای مانش وجود داشت.

نخستین مرحله جنگ، طی سالهای ۶۰-۱۳۳۷ در زمان ادوارد سوم، با ادعای ادوارد مبنی بر تملک بر فرانسه آغاز گردید. طی بروز جنگ دریایی (سال ۱۳۴۰)، فرانسه بسختی شکست خورد.

در سال ۱۳۴۶، بار دیگر فرانسویان در ناحیه کرسی شکست خوردند و در سال بعد بندر کاله بدست انگلستان افتاد. در جنگی که طی سال ۱۳۵۶، در ناحیه پواتیه رخ داد، ژان دوم پادشاه فرانسه مغلوب و اسیر شد و سرانجام دوره اول جنگ‌های صدساله طی سال ۱۳۶۰ با انعقاد پیمان بریتانی پایان یافت. به موجب این پیمان، ناحیه کاله و نواحی غربی و جنوب غربی فرانسه به انگلستان واگذار شد. مرحله دوم این درگیریها (طی سالهای ۷۳-۱۳۶۹) جنگ یکطرفه بسود فرانسویها بود که به آزاد سازی بیشتر سرزمینهای اشغالی منجر گردید. طی سال ۱۴۱۵، هنری پنجم پادشاه انگلستان، بار دیگر آتش جنگ را شعله‌ور ساخته و در جنگی در ناحیه آزنکور به پیروزی دست یافت. طی سال ۱۴۲۰، با انعقاد پیمان تراوا، شارل ششم پادشاه فرانسه، هنری را بعنوان نایب السلطنه و ولیعهد فرانسه منصوب نمود، اما پس از مرگ شارل ششم

پسر وی از ولیعهدی کناره‌گیری نمود، و از اینرو در سال ۱۴۲۲، جنگ‌های نامنظمی، مجدداً میان انگلستان و فرانسه رخ داد. طی سال ۱۴۲۹، نواحی شمالی فرانسه به تصرف انگلستان و متحدینش (دوک بورگونی و کنت فلاندر) درآمد. در آن اثنا، ژاندارک دختر آزاده فرانسوی، با حمایت شارل هفتم (پسر شارل ششم) اورلئان در بند را آزاد نموده، انگلیسی‌ها را در ناحیه پاته شکست داده و موجبات تاجگذاری شاه در شهر رنس را فراهم آورد. ژاندارک مدت کمی پس از این به اسارت انگلیسی‌ها درآمد و با حکم تکفیر سوزانده شد. قتل فجیع ژاندارک پیروزیهای فرانسه را کند نساخت و در سال ۱۴۳۵، فرانسه با اعطای امتیازات بسیار، به اتحاد با دوک بورگونی نائل آمده و مرحله نهایی جنگ آغاز شد.

از این تاریخ، انگلستان بتدریج تمامی نواحی تحت تصرف خود بجز کاله را از دست داد. طی سالهای جنگ صدساله، اتفاقات مهم دیگری نیز در انگلستان رخ داد. این جنگ همچنین موجب شد که پارلمان کشور به نظارت بر نظام مالیاتی و روند انتخاب وزراء مبادرت نماید.

طی سالهای ۴۹-۱۳۴۸، بیماری طاعون به هلاکت صدها هزار تن در سراسر انگلستان و اسکاتلند و کمبود شدید کارگر منجر گردید. طی سال ۱۴۱۴ لالردها (فرقه مسیحی) شورشی بر علیه حاکمان طمعکار کلیسا که در دولت نیز نفوذ داشتند، صورت دادند که بی‌نتیجه ماند.

همچنین طی سال ۱۳۹۹، ریچارد دوم از سلطنت خلع شده و هنری چهارم از خاندان لنکستر به پادشاهی انتخاب گردید. طی سالهای ۸۴-۱۴۵۵ جنگ‌های معروف به جنگ گلها (Roses) (War of the) میان دو خاندان لنکستر و یورک رخ داد. در این جنگ‌ها، سربازان خاندان لنکستر نشان گل سرخ و سربازان خاندان یورک نشان گل رز سفید داشتند. طی این جنگ‌ها، هنری ششم (از خاندان لنکستر) و ادوارد

چهارم، ادوارد پنجم و ریچارد سوم (هر سه از خاندان یورک) بر انگلستان حکومت داشتند. این جنگ ها بنفع خاندان یورک پایان یافت. طی سال ۱۴۸۵، هنری از خاندان تودور (تئودور) از خاک فرانسه پای به انگلستان نهاد و با قتل ریچارد سوم خود بنام هنری هفتم به سلطنت رسید. خاندان تودور نیز طی سالهای ۱۴۸۵-۱۶۰۳ بر انگلستان حکومت راندند.

شاهان این سلسله ۵ تن بودند. هنری هفتم قدرت سیاسی اشراف را که بر اثر جنگ گلهای تضعیف شده بود، درهم شکست. گفتنی است که تاریخ جدید انگلستان از دوره سلطنت ۲۴ ساله وی آغاز می گردد. دوره سلطنت خاندان تودور، از جمله ادوار درخشان تاریخ انگلستان به شمار می آید.

در زمان هنری هشتم، اصلاحات دینی در انگلستان اعمال گردید. علت اعمال این قبیل اصلاحات، اختلاف وی با پاپ بود. هنری هشتم، به واسطه ازدواج جدید، قصد متارکه با همسر سابق خود را داشت و از آنجاییکه این امر با قوانین مسیحیت آنروز مغایرت داشت، از اینرو پاپ مخالفت نموده و وی را تکفیر نمود. در مقابل، وی نیز قانونی را در پارلمان گذراند که بموجب آن کلیسای انگلستان تحت نفوذ شاه قرار گرفته و شاه بعنوان رئیس کلیسا محسوب گشت. پس از هنری هشتم، سه فرزند او ادوارد ششم، ماری تودور و الیزابت اول به سلطنت رسیدند. بعدها، پارلمان انگلیس مسلک انگلیکان را تصویب نمود. در سال ۱۵۵۸، الیزابت اول به پادشاهی انگلستان رسید.

در زمان سلطنت وی، بروز اختلافات مذهبی موجب کدورت روابط میان انگلستان و اسکاتلند گردید. ملکه الیزابت اول در طول ۴۵ سال حکومت خود، انگلستان را از نظر سیاسی و نظامی به قدرت درجه اول جهانی مبدل نمود. در این اثنا، فیلیپ دوم پادشاه اسپانیا که تعصب شدیدی نسبت به مذهب کاتولیک

داشت، از اصلاحات دینی انگلستان به خشم آمده و به سبب حمایت الیزابت از پروتستانهای فرانسه، آهنگ مخالفت با وی ساز نموده و درصدد برآمد که او را از پادشاهی خلع و دختر عموی او ماری استوارت را بجای وی به حکومت بگمارد، اما در سال ۱۵۸۷، الیزابت مبادرت به قتل ماری استوارت نمود. فیلیپ دوم پادشاه اسپانیا این کار را بهانه قرار داده و ۱۳۵ کشتی جنگی خود را با بیش از سی هزار سپاهی روانه انگلستان نمود. گفتنی است که نیروی دریایی اسپانیا در آن زمان، به نیروی دریایی شکست ناپذیر معروف بود. این نیروها پیش از ورود به خاک انگلستان، درگیری هایی با ناوهای انگلیسی داشتند، اما سرانجام بر اثر طوفان در دریای مانش ۱۳۰ کشتی از ۱۳۵ کشتی آنان نابود شده و سی هزار تن نیز جان باختند. از آن زمان، انگلستان گام در راه مبدل شدن به یک نیروی جهانی دریایی گذاشته و به تدریج مستعمراتی در سراسر جهان من جمله آمریکای شمالی بدست آورد. طی سال ۱۶۰۳، ملکه الیزابت درگذشت و چون وارثی نداشت تاج و تخت انگلستان به جیمز اول پسر ماری استوارت رسید. بدین طریق سلطنت انگلستان بدست خاندان استوارت افتاد. خاندان استوارت، طی دو دوره زمانی (سالهای ۴۹-۱۳۰۶ و ۱۷۱۴-۱۶۶۰) حکومت کردند. پادشاهان این سلسله روی هم هفت تن بودند. در زمان جیمز اول سر سلسله شاهان استوارت، همکاری پارلمان و شاه، که در دوره تودور تا حدی برقرار بود، پایان گرفته و طبقه متوسط از نفوذ بسیاری برخوردار گردید. جیمز اول با وجود برخورداری از مادر کاتولیک، به پذیرش مذهب رسمی انگلستان (انگلیکان) مبادرت نموده و از در دشمنی با کاتولیکها برآمد.

طی سال ۱۶۰۵، جمعی از کاتولیکها تصمیم به نابودی جیمز گرفتند، اما سوء قصد آنان پیش از اجرا کشف و خنثی شده و توطئه گران بازداشت گردیدند. این عمل، موجب محرومیت کاتولیکها از حقوق مدنی به مدت دو قرن شد. با مرگ جیمز، پسرش چارلز اول به پادشاهی رسید.

وی اختلافات عمده‌ای با پارلمان پیدا کرد. شاه خواستار حکومت استبدادی بود. شاه و پارلمان هر یک جداگانه برای خود متحدینی فراهم آورده و به جنگ پرداختند. چارلز از کمک‌های اشراف، انگلیکانها، کاتولیکها و ایرلندیها برخوردار بود و پارلمان نیز از یاری تجار و صنعتگران و اسکاتلندیها سود می‌جست. رهبر مخالفان شاه یک نماینده مجلس بنام اولیور کرامول بود. قوای کرامول، سپاهیان شاه را شکست داده و طی سال ۱۶۴۵، شاه به ناچار تسلیم شرایط پارلمان شد.

وی پس از چندی، مجددا شروع به مخالفت با استبداد نمود که با فشار پارلمان، به فرار وی از کشور منجر گردید. فرار چارلز سبب آغاز دومین مرحله جنگ داخلی طی سال ۱۶۴۷ شد. جنگ بزودی پایان پذیرفت. در همان اثنا، پارلمان به محاکمه چارلز به جرم خیانت، مبادرت نمود.

طی سال ۱۶۴۹، چارلز کشته شد. پارلمان پادشاهی را ملغی و حکومت جمهوری برقرار شد. کرامول به ریاست جمهوری منصوب گردید. طی سال ۱۶۴۹، کرامول به ایرلند لشکر کشیده و به سرکوب شورشیان مبادرت نمود. طی سال ۱۶۵۰، همچنین قیام سلطنت طلبان اسکاتلند بدستور کرامول به شدت سرکوب شد. در سال ۱۶۵۳، کرامول با انحلال پارلمان، خود قدرت را در دست گرفت. طی سال ۱۶۵۷، پس از تشکیل پارلمان، مقام سلطنت به کرامول پیشنهاد گردید، اما وی از قبول آن خودداری نمود. در این اثنا، حضور انگلستان در صحنه‌های جهانی محسوس‌تر می‌گردید.

با تصویب قوانین دریانوردی طی سال ۱۶۵۱، جنگهای دریایی میان کشور انگلستان و هلند بوقوع پیوست که موجب پیروزی انگلستان گردید. دولت انگلستان، در جهت تصرف مستعمرات اسپانیا در آمریکای جنوبی، جنگهای ۵۸-۱۶۵۵ را ترتیب داده و با پیروزی در این جنگها، نواحی و جزایر وسیعی را بدست آورد. طی سال ۱۶۵۹، با مرگ اولیور کرامول، پسرش ریچارد کرامول جانشین وی شد. وی فاقد تجربه و قدرت لازم جهت اداره امور کشور بود. در این اثنا، سران ارتش و اعضای پارلمان بر سر جلب قدرت در مبارزه بودند. طی سال ۱۶۵۹، کرامول وادار به انحلال پارلمان شده و سرانجام بر اثر فشارهای وارده پس از هشت ماه حکومت، استعفاء داده و به خارج گریخت.

طی سال ۱۶۸۰، پس از ۲۰ سال، وی مجدداً به انگلستان بازگشت. با استعفای کرامول پسر ماری استوارت (چارلز دوم از خاندان استوارت) که سالها در ناحیه اسکاتلند بر علیه کرامولها می جنگید، به سلطنت رسید. وی در شیوه حکومت خود ستمگری را پیشه نموده و ۲۵ سال بر کشور حکومت نمود. وی کوشش زیادی در جهت خنثی سازی آثار وقایع گذشته نمود. طی سال ۱۶۸۵، با مرگ چارلز دوم، برادرش جیمز دوم به حکومت رسید. زیاده روی های وی در استبداد، موجب بروز انقلابی طی سالهای ۸۹-۱۶۸۸ گردید که به انقلاب باشکوه معروف است. گفتنی است که وقوع این انقلاب به برکناری جیمز دوم منجر گردید. با اتحاد دو حزب مهم آن زمان (ویگ و توری) با هفت تن از اشراف، جیمز دوم از سلطنت خلع شده و متحدانش با دعوت از مری، دختر پروتستان مذهب جیمز و شوهرش ویلیام، آنها را به سلطنت خوانده و آن دو تن نیز مشترکاً بنام ویلیام سوم و مری دوم شروع به حکومت رسیدند. در این دوران،

پارلمان کشور در جهت پیشگیری از استبداد شاهان بعدی و رعایت اصول مشروطه، لایحه‌ای را تصویب و به امضاء ویلیام رسانید.

از آن زمان، حکومت مشروطه سلطنتی در کشور برقرار گردید. در زمان ویلیام سوم، قدرت بدست تجار و ملاکین حزب ویگ افتاد. طی سالهای ۱۶۴۱ و ۱۶۸۹، ایرلندی‌ها سر به شورش و استقلال‌طلبی برداشتند. در نیمه دوم قرن هفدهم، انگلستان صدها هزار کیلومتر مربع از نقاط مختلف جهان را به تسلط خود درآورد. نفوذ گسترده این کشور در امریکای شمالی و هند موجب بروز سه جنگ انگلستان و هند گردید که در تمامی آنها انگلستان به پیروزی دست یافت.

۱۰۴ سال پس از بهم پیوستن انگلستان و اسکاتلند، طی سال ۱۷۰۷، پارلمان‌های دو کشور نیز ادغام گردید. گفتنی است که این اتحاد سرفصل جدیدی در تاریخ مملکت متحد بریتانیای کبیر و اسکاتلند به شمار می‌رود. در طول قرن هجدهم، جنگ‌هایی میان فرانسه و انگلستان بر سر مستعمرات در گرفت از آن پس امپراطوری انگلستان توسعه اقتصادی فراوانی یافت.

اولین نخست وزیر بریتانیای کبیر (رابرت والیول) طی سالهای ۱۷۲۱-۴۲ بر سر کار آمد. با مرگ وی طی سال ۱۷۱۴، پارلمان، سلطنت انگلستان را به یکی از نواده‌های جیمز اول (سر سلسله خاندان استوارت) بنام جرج اول، محول نمود. جرج امیر ناحیه هانور آلمان بود.

در زمان نخستین پادشاهان سلسله هانور، اختیارات سلطنتی از حیثه اختیارات شاه خارج و بدست پارلمان افتاد. در نیمه دوم قرن هجدهم، انگلستان بتدریج اکثر مستعمرات خود در آمریکا را از دست داد و تنها کانادا در آمریکای شمالی برای آن باقی ماند.

اما کمی پس از آن توانست سرزمینهای زیادی را در اقیانوسیه تحت استعمار خویش درآورد. پیروزی انگلستان در جنگ با فرانسه بر اقتدار این کشور افزود. طی سالهای ۱۸۵۰-۱۷۵۰، انگلستان به عنوان نخستین قدرت صنعتی جهان مطرح گردید. تحولات این دوره به انقلاب صنعتی معروف است. از اواخر قرن هجدهم، نفوذ انگلستان در جنوب شرقی آسیا آغاز گردید. در اواخر قرن ۱۸، نهضت استقلال طلبان در ایرلند بوجود آمد. طی سال ۱۸۳۲، حزب لیبرال از اتحاد صاحبان صنایع و حزب ویگ به وجود آمده و قدرت سیاسی از طبقه اشراف به طبقه متوسط انتقال

یافت. طی سال ۱۸۳۳، پارلمان کشور، پس از سالها کشمکش بردگی را ممنوع اعلام نمود.

طی سال ۱۸۳۷، ملکه ویکتوریا سلطنت ۶۴ ساله خود را آغاز نمود. وی از لحاظ مدت سلطنت، از طولانی ترین دوران حکمرانی بر انگلستان برخوردار بوده است. طی دوره سلطنت وی، انگلستان به اوج قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی خود رسید. طی دوره سلطنت وی همچنین اصلاحات سیاسی فراوانی اعمال گردید. در اواخر نیمه اول قرن نوزدهم، حزب محافظه کار بنیان نهاده شد.

در این هنگام، نفوذ شدید انگلستان بر کشورهای آسیایی به شدت ادامه یافت و سبب بروز جنگ تریاک (۱۸۳۹-۴۲) میان کشورهای چین و انگلستان منجر گردید. با پیروزی انگلستان، هنگ کنگ به اشغال بریتانیا درآمد. بنادر مهم چین نیز بر روی تجارت خارجی باز شد. طی سالهای ۱۸۵۳-۵۶، بریتانیا در جنگ کریمه وارد عمل شد و به نفع متفقین (عثمانی، فرانسه و ساردنی) و علیه روسیه جنگید. طی نیمه دوم قرن نوزدهم، اتحادیه های کارگری، گسترش یافت. پس از سال ۱۸۷۵، بریتانیای کبیر که انحصار صنایع جهانی را برعهده داشت، با رقبایی همچون آلمان و آمریکا مواجه شد و به واسطه ایجاد بازارهای جدید، به

توسعه طلبی در مصر و جنوب آفریقا مبادرت نمود. پس از چندی، نواحی بسیاری، ضمیمه دیگر مستعمرات انگلستان گردید. طی سال ۱۹۰۱، با مرگ ملکه ویکتوریا (نام آورترین پادشاه انگلستان) که سلطان ناحیه زرخیز هند نیز محسوب می گردید) فرزند وی به نام ادوارد هفتم از خاندان ساکس کوبورگ گوتا به حکومت رسید.. در زمان این پادشاه، اصلاحاتی در کلیه امور کشور اعمال گردید.

طی دوران حکومت ادوارد، دولت انگلستان تغییراتی در سیاست های خارجی خود اعمال نموده و به انعقاد سلسله معاهداتی مبادرت نمود که قاره اروپا را از نظر جبهه بندی سیاسی منقسم ساخت.

این قبیل جبهه بندیها خود به برپایی مسابقه تسلیحاتی منجر گردید. این مسابقه که در اروپا ادامه داشت، سرانجام به بروز جنگ جهانی اول منجر شد. با آغاز درگیری در نواحی اولیه جنگ (اتریش و صربستان) و گسترش جنگ در مرزهای روسیه و فرانسه توسط آلمان، دولت بریتانیا، در چهارم اوت سال ۱۹۱۴، به آلمان اعلان جنگ داد. ارتش انگلستان به حمایت از قوای بلژیک که در حال عقب نشینی بودند، مبادرت نمود تا از این طریق، به سپاهیان متفقین ملحق گردد.

از همان اوایل جنگ، انگلستان تفوق نظامی عظیمی در دریاها و اروپا داشت به نحویکه این وضعیت تا انتهای جنگ حفظ گردید. در نتیجه تفوق تجهیزات، نیروی دریایی آلمان، در پایگاههای خود در محاصره بود. در نزدیکی نواحی مرکزی شیلی، ناوگان آلمان توانست ناوگان بریتانیا را شکست دهد. این درحالیست که طی هشتم دسامبر، کلیه کشتیها در نزدیکی جزایر فالکلند در آبهای آرژانتین منهدم گردیدند. از این دوران، مستعمرات آفریقایی آلمان بتدریج به تصرف متفقین به ویژه انگلستان درآمد. طی سال ۱۹۱۵، جنگ با شدت ادامه یافت. در جنوب غربی آسیا، سپاهیان بریتانیا به بین النهرین (عراق و سایر

کشورهای عربی شمال شبه جزیره عربستان که در آن زمان جزو امپراطوری عثمانی بودند نیز متحد آلمان بود) هجوم برده و به اشغال کوه‌العماره مبادرت نمودند. اما پس از چندی آنجا را از دست دادند. طی سال ۱۹۱۶، جنگ شدت گرفته و متحدین نواحی بسیاری را اشغال کردند. طی سال ۱۹۱۷، آمریکا در حمایت از متفقین وارد جنگ شد. در این اثنا، جنگ بشدت گسترش یافته و به کشته شدن تعداد زیادی از افراد انگلیسی منجر گردید.

طی سال ۱۹۱۷، سایر نیروهای متفقین به کمک انگلستان شتافته و نواحی بین‌النهرین، اردن، فلسطین، سوریه و لبنان بتصرف انگلستان و فرانسه درآمد. در آوریل سال ۱۹۱۸، متفقین بتدریج تمامی نواحی اشغالی را پس گرفتند. متحدین آلمان نیز بتدریج تسلیم شده و سرانجام خود آلمان نیز پذیرای شکست شد. قرارداد صلح با آلمان در ورسای (حومه پاریس) امضاء شده و آلمان به پرداخت غرامت‌هایی به متفقین ملزم گردیده و ضمناً مستعمرات خود را نیز از دست داد.

بدین ترتیب، جنگ جهانی اول پایان پذیرفت. پس از جنگ، بریتانیا با مسائل دشواری مواجه گردید که از آن جمله می‌توان به شورش ایرلندیها اشاره نمود که سرانجام به استقلال بخش اعظم آن سرزمین منجر گردید. از سوی دیگر، پرداخت دیون انگلستان به امریکا، به بروز بحران‌هایی منجر گردید. در این اثنا، شورش در هند و چند مستعمره دیگر نمایان‌تر گردید.

پس از برقراری آرامش نسبی و موقت، بحران اقتصادی سالهای ۳۱-۱۹۲۹ پیش آمد که اغلب ممالک جهان را به ورطه ورشکستگی کشاند. گفتنی است که تنها انگلستان توانست بر آن غلبه نماید. توسعه‌طلبی آلمان هیتلری سرانجام طی سال ۱۹۳۹، به وقوع جنگ جهانی دوم منجر گردید. در سوم

سپتامبر سال ۱۹۳۹، انگلستان به آلمان اعلان جنگ داد. در آوریل ۱۹۴۰، نیروهای انگلیسی و فرانسوی برای کمک به نروژ در مقابل حمله آلمان به آنجا اعزام گشتند، اما بعدها به واسطه کمک به فرانسه در مقابل حمله احتمالی آلمان به فرانسه رفتند که این امر خود به سقوط دولت چمبرلن و روی کار آمدن دولت چرچیل منجر گردید. در ماه مه همان سال، نیروهای انگلیسی به عقب‌نشینی از بندر دکنرک (در شمال فرانسه) مبادرت نمودند. با سقوط فرانسه، ژنرال دوگل رهبر ضد آلمانی‌های آن کشور، نهضت فرانسه آزاد را در لندن بنیان نهاد. در طول جنگ، کشتیهای جنگی انگلستان همواره با حملات زیردریاییها و ناوهای آلمانی مواجه بودند. پس از تسلیم فرانسه، انگلستان به رهبری چرچیل به تنهایی جنگ را ادامه داده و آلمان نیز می‌کوشید تا از راه بمباران هوایی این کشور را وادار به تسلیم نماید. در ماه می ۱۹۴۱، حملات هوایی آلمان قطع گردید.

در این اثنا، متحدین به پیشرفتهای خود به ویژه در منطقه بالکان ادامه داده و از این روی، دهها هزار سرباز بریتانیایی با بجای گذاردن تجهیزات خویش از یونان عقب‌نشینی نمودند.

جنگ در جبهه افریقا عمدتاً به نفع انگلستان و سایر متفقین آن ادامه داشت تا اینکه سرانجام در ماه می سال ۱۹۴۳، نیروهای مستقر در شمال افریقا تسلیم شدند. امپراطوری آفریقای شرقی ایتالیا نیز از سال ۱۹۴۱ در تصرف بریتانیا بود. نیروهای بریتانیایی طی سال ۱۹۴۱، عراق، سوریه و بعدها همراه با کمک نیروهای روسی، ایران را نیز تسخیر نمودند.

طی سال ۱۹۴۱، کشور شوروی و سپس امریکا در جرگه متفقین وارد جنگ شدند.

ایتالیا نیز طی سال ۱۹۴۳ تسلیم متفقین شد. در ششم ژوئن ۱۹۴۴، با حمله متفقین به نورماندی، جبهه دوم افتتاح شده و بتدریج آلمان از فرانسه و بلژیک و هلند و لوکزامبورگ عقب نشینی کرد و در فوریه سال ۱۹۴۵ شکست سختی را متحمل شد، به نحویکه این کشور در هفتم ماه مه تسلیم بلاقید و شرط شد و جنگ در اروپا پایان یافت. طی جنگ، ژاپن نیز به مستعمرات انگلستان در شرق و جنوب شرقی آسیا حمله برده و به اشغال نواحی مذکور نمود.

سرانجام جنگ پایان یافته و دوره ترمیم خسارات آغاز گردید. طی سال ۱۹۴۱، انگلستان به امضای منشور آتلانتیک با آمریکا مبادرت نموده و نقش بزرگی در کنفرانسهای کازابلانکا، قاهره، مسکو، تهران و یالتا (در کریمه) ایفا نمود. طی جنگ، حزب کارگر به رهبری کلمنت اتلی رشته امور را در دست گرفت. در سال ۱۹۴۸، هندوستان استقلال یافت و حل مساله فلسطین به سازمان ملل متحد واگذار گردید. طی سال ۱۹۵۵، آنتونی ایدن به نخست وزیری برگزیده شد. حضور قوای انگلستان در بین نیروهای اشغالگر کانال سوئز از سال ۱۹۵۶ موجب بی اعتباری این کشور نزد سایر کشورها و ملل جهان گردید. طی سال ۱۹۵۷، مک میلان به نخست وزیری رسید. طی سال ۱۹۶۴ نیز، هارولد ویلسون از حزب کارگر به نخست وزیری برگزیده شد.

در سال ۱۹۷۰، پس از سالها مجادله، بریتانیای کبیر عضو بازار مشترک اروپا گردیده و ادوارد هیث به نخست وزیری رسید. طی سال ۱۹۷۴ نیز با استعفای هیث، ویلسون نخست وزیر شد، اما وی نیز در سال ۱۹۷۶ استعفا داده و جیمز کالاهان (از حزب کارگر) به نخست وزیری رسید.

طی سال ۱۹۷۹، در انتخابات عمومی، محافظه کاران به رهبری مارگارت تاچر به پیروزی دست یافته و دولت خود را تشکیل دادند. ظرف چند سال اخیر، مشکلات فراوانی من جمله بیکاری دامنگیر انگلستان بوده است. هم اکنون بیش از سه میلیون بیکار در انگلستان وجود داشته که مرتبا نیز بر این تعداد افزوده می شود. اعتصابات فراوانی نیز طی سالهای ۸۱-۱۹۸۰ رخ داد.

در سال ۱۹۸۱، درگیریهای شدیدی میان شهروندان ایرلند شمالی و نظامیان انگلیسی بوقوع پیوست که منجر به صدها کشته و زخمی گردید.

اعتصابات غذا نیز از سوی مبارزین ایرلندی (از جمله بایبی ساندن) در زندانهای انگلیسی بمنظور به رسمیت شناخته شدن حقوق آنان بعنوان زندانی سیاسی نیز صورت گرفت که سرانجام با وساطت کلیسا متوقف شده و طی آن چندین تن از اعتصابیون جان سپردند.

طی سال ۱۹۸۱، همچنین اکثر شهرهای انگلستان صحنه تظاهرات رنگین پوستان و بیکاران بود. جامعه انگلستان، جامعه لائیک محسوب شده و آموزش های دینی مدارس آن بسیار کلی بوده و محدود به مسیحیت نمی گردد. سه شنبه قبل از ۴ شنبه توبه در انگلستان به «روز کلوچه» معروف است. مردم در این روز بنا بر سنت قدیم کلوچه میپزند و در آن از کره و تخم مرغ که طی ۴۰ روز از خوردن آن بر حذر شده بودند، استفاده می نمایند. «یکشنبه مادری» چهارمین یکشنبه دوره ۴ روزه، دوران روزه داری انگلیسی هاست و روزی است که کلیه شهروندان به تدارک هدیه ای برای مادران خود مبادرت می نمایند. طی نخستین دوشنبه ماه می نیز جشن «روز می» برگزار می گردد. در شب ه دسامبر که به شب آتش بازی معروف است، مجسمه «فاوک» سوزانده می شود تا شکست او در به آتش کشیدن مجلس انگلستان طی ۴

نوامبر ۱۶۰۵ جشن گرفته شود. دومین یکشنبه ماه نوامبر نیز روز یاد بود سربازان انگلیسی است. در این روز سپاه انگلستان با فروش کاغذهای قرمز رنگی، به جمع آوری اعانه برای سربازان مبادرت می نماید. در شب کریسمس، مصادف با ۲۵ دسامبر، نیز جشن تولد مسیح برپا می گردد. در انگلستان اکثر ادارات، (و نه مغازه ها) در فاصله بین کریسمس تا سال جدید تعطیل می باشند. روز سال جدید (اول ژانویه)، جمعه نیک (جمعه پیش از عید پاک)، دوشنبه پاک (دوشنبه پس از عید پاک) در زمره ایامی محسوب می گردند که در انگلستان به «تعطیلات بانکی» معروفند، چرا که طی این سه روز صاحبان کلیه مشاغل و حتی بانکداران از فعالیت خود داری می نمایند. سایر تعطیلات بانکی شامل روز می، آخرین دوشنبه ماه می و آخرین دوشنبه آگوست، روز کریسمس و روز بوکس است. کارمندان کشور انگلستان نیز، از تعطیلات سالیانه ۴ تا ۵ هفته ای برخوردار می باشند. اکثریت شهروندان انگلیسی نیز به استفاده از مرخصی های خود طی ماه های جولای یا آگوست مبادرت می نمایند. عده ای نیز جهت پرداختن به اسکی از این تعطیلات طی فصل زمستان بهره می گیرند.

ملاحظات جغرافیایی

کشور انگلستان با ۲۴۴/۰۴۶ کیلومتر مربع وسعت به عنوان هفتاد و چهارمین کشور جهان در نیمکره شمالی، غرب قاره اروپا، شرق اقیانوس اطلس شمالی، و در کنار دریای مانش واقع شده و متشکل از دو قسمت اصلی است که نصف النهار مبداء از جنوب شرقی آن (ناحیه گرینویچ در حومه لندن) می گذرد. قسمتی از انگلستان (در ایرلند شمالی) با جمهوری ایرلند (ایرلند جنوبی) مرز مشترک دارد. سرزمین بریتانیا از مساحتی معادل کشور نیوزیلند و نیمی از خاک کشور فرانسه برخوردار میباشد. این سرزمین از چشم

اندازه‌های مختلفی برخوردار بوده و سهم عمده اراضی آن، به جز مناطق شمالی و جنوب غربی، نسبتاً مسطح و کم ارتفاع است و این در حالی است که بیشتر قسمت‌های ولز و اسکاتلند از سرزمین‌های کوهستانی متشکل می‌گردد. به طور کلی می‌توان گفت که کشور انگلستان به ناحیه ای کوهستانی در شمال و غرب و ناحیه ای پست در شرق قابل تقسیم است که دهانه رودخانه اگز (اگزتر) در جنوب غربی و رودخانه تیس (تی ساید) در شمال شرقی، تا حدودی مرز بین این مناطق را مشخص می‌نماید. آب و هوای بریتانیا، اگر چه بسیار متغیر بوده و در تمام مواقع سال بارانی است، معمولاً ملایم و معتدل است. آب و هوای غرب کشور مرطوب و ملایم تر از شرق کشور است، شمال غربی مرطوبترین ناحیه کشور است. اسکاتلند و شمال کشور دارای زمستان‌های سرد و پر برف می‌باشند. جنوب شرقی کشور نیز از بهترین و گرمترین آب و هوا برخوردار می‌باشد و این درحالیست که حتی در این قسمت‌ها نیز امکان بروز زمستانهای طولانی، سرد و پربارش وجود دارد. متوسط درجه حرارت در ماه ژانویه ۴ درجه سانتیگراد (معادل 39 F) و طی ماه ژوئیه ۱۸ درجه سانتیگراد (معادل 64 F) می‌باشد. ممکن است در تابستان درجه حرارت در جنوب شرقی بر ۲۶ درجه سانتیگراد (79 F) بالغ گردد. این کشور را می‌توان از لحاظ طبیعی به سه ناحیه به ترتیب ذیل تقسیم نمود:

ناحیه اسکاتلند در شمال

قسمت اعظم ارتفاعات کشور در آن واقع گردیده و ناحیه‌ای سرسبز و پوشیده از چمنزار است که قسمت عمده جنگل‌های کشور را در بر گرفته است. رودهای زیادی در آن جریان دارند که از آن جمله

می توان به رودهای دی، کلیاد و توئید اشاره نمود. آب و هوای انگلستان معتدل کوهستانی و اقیانوسی است. بلندترین نقطه آن قله بن نویس با ۱۳۴۳ متر ارتفاع است.

از جمله جزایر مهم کشور می توان از جزایر شتلند، اورکنی و هبرید (داخلی و خارجی) و جزیره های کوچکتر آیلی، لوئیس، مال، رم و ارن نام برد.

بطور کلی آب و هوای مناطق فوق، بعلت تأثیرپذیری از جریان گلف استریم که تا کناره های غربی و جنوبی آن را فرا می گیرد، معتدل و همراه با بارندگی های فراوان می باشد.

ملاحظات سیاسی

نوع حکومت کشور انگلستان، پادشاهی مشروطه است. ثبات سیاسی در این کشور از وضعیت بسیار مطلوبی برخوردار است. قوه مقننه از دو مجلس قانون گذاری (مجلس عوام) با ۶۳۵ عضو (برای مدت ۵ سال) و (مجلس اعیان) با ۱۰۰۰ عضو تشکیل یافته است. قانون اساسی موجود انگلستان، قسمتی از قوانین تصویبی مجلس، قسمتی از قوانین عرفی جاری و معمول، و قسمتی از حقوق سنتی تشکیل یافته است. مواد قانون اساسی هیچگاه بصورت مدون درنیامده و در مواقع لزوم می توانند بر طبق شرایط روز از طریق تصویب پارلمان و یا آرای عمومی تغییر یابند. مجلس لردها عالیترین مرجع رسیدگی در کشور است و نمایندگان شامل نمایندگان موروثی، اشراف و نجیب زادگان، قضات عالی مادم العمر، ۲ اسقف و ۲۴ نفر از کشیشان عالی می باشد. این مجلس دارای قدرت به تعویق انداختن تصویب قوانین می باشد ولی نمی تواند از تصویب نهائی آنها جلوگیری کند. مجلس عوام واضع قوانین و تصویب کننده نهائی آنها می باشد. کشور انگلستان از اتحاد اسکاتلند، انگلند، ویلز و ایرلند شمالی تشکیل یافته که واحدهای فوق در

امور داخلی خویش، استقلال و خودمختاری نسبی دارند و هر یک به عنوان کشور مستقل محسوب می‌گردند. بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، انگلند از ۳۹ ولایت (کاوتی)، ۶ متروپولیتن کاوتی و «لندن بزرگتر» تشکیل گردیده است. فعالیت احزاب در انگلستان تا حدودی آزاد است. از جمله احزاب مهم آن می‌توان به احزاب محافظه کار، کارگر، آزادیخواه، دموکرات لیبرال (آزادیخواه)، و حزب ملی اسکاتلند اشاره نمود. طی سال ۱۹۴۵، کشور انگلستان به عضویت سازمان ملل در آمده و علاوه بر آن در سازمان‌های پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو)، سازمان پیمان مرکزی (سنتو)، اتحادیه اروپای غربی (وئو)، شورای اروپا، جامعه اروپا، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (اواسی‌دی)، برنامه کلمبو-بانک توسعه آسیا (آدب)، شورای همکاریهای گمرکی (سی‌سی‌دی)، کمیسیون اقتصادی سازمان ملل متحد برای اروپا (اسه)، کمیسیون اقتصادی سازمان ملل متحد برای آمریکای لاتین (اکلا)، سیستم پولی اروپا (امس)، ملل مشترک‌المنافع، سازمان خواروبار ملل متحد (فائو)، گات، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (یاآ)، بانک جهانی، سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو)، انجمن بین‌المللی توسعه سازمان ملل متحد (آیدا)، بنگاه مالی بین‌المللی (ایفک)، سازمان بین‌المللی کار (ایلو)، سازمان مشورتی دریایی بین‌دول (ایمکو)، صندوق بین‌المللی پول (ایمف)، اتحادیه بین‌المللی مخابرات (ایتو)، سازمان علمی، فرهنگی و تربیتی ملل متحد (یونسکو)، اتحادیه جهانی پست (یوپو)، سازمان جهانی هواشناسی (ومو)، سازمان جهانی بهداشت (وهو) و بانک عمران آمریکا (ایدب) نیز عضویت دارد. طی سال ۱۵۳۳، مقارن با حکومت هنری هشتم، انگلستان از به رسمیت شناختن کلیساهای کاتولیک خودداری نموده و از کلیسای Anglican به عنوان کلیسای رسمی کشور یاد نمود. با این وجود، پادشاه رئیس کشور بوده و کلیساهای از هیچ گونه

قدرت سیاسی برخوردار نمی باشند. در کشور انگلستان، قانون اساسی مدونی وجود نداشته و قوانین اجتماعی در نتیجه تصمیم گیری های پارلمان ملی وضع می گردند. نخستین قوانین پارلمانی کشوری جنگ سال ۴۹-۱۶۴۲ با قدرت اجرایی چارلز اول به تصویب رسید. در آن اثنا، اولیور کرومول تحت عنوان ویکتوریا به انگلستان حکومت می نمود. اما پس از مرگ وی، سلطنت قدرت خود را بازیافت. از آن پس، ملکه الیزابت دوم در راس حکومت قرار دارد و این درحالیست که مأمورین منتخب دولتی به اداره کشور مبادرت می نمایند. خانه ملت مهمترین بخش قانونگذاری کشور، از ۶۵۹ عضو برخوردار می باشد. در کشور انگلستان، حزبی که بیشترین کرسی مجلس را به خود اختصاص دهد، عهده دار رهبری کشور گردیده و رهبر آن حزب نیز به سمت نخست وزیری نائل می آید. نخست وزیر نیز به کمک کابینه خود به تشکیل نیروی اجرایی کشور مبادرت می نماید. سن رای در کشور انگلستان ۱۸ سالگی است و انتخابات حداقل هر ۵ سال یکبار برگزار می گردد. این درحالیست که در عمل انتخابات در فواصل زمانی کمتر از ۵ سال نیز برگزار می گردد، چراکه نخست وزیر به تعیین زمان انتخابات مبادرت می نماید. نهاد ارشد پارلمان کشور، "house of lords" است، که از بیش از ۱۲۰۰ عضو برخوردار می باشد. گفتنی است که بالغ بر دو سوم این افراد، به کسب قدرت به صورت مورثی نائل می آیند. ۱۲۰۰ عضو مذکور، از حق رای دهی برخلاف قوه مقننه نیز برخوردار می باشند و این درحالیست که حق بلوکه کردن آن را ندارند. در ماه می ۱۹۹۹، "house of lords" با پیشنهاد ایجاد تغییر ساختار خود موافقت نمود. از میان ۷۵۲ نماینده، ۹۲ نفر رای بر ادامه کار خود (که به صورت مورثی آن را بدست آورده بودند) دادند. پس از دهه ۱۹۶۰ در عرصه های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تحولات گسترده ای رخ داد. در

اواخر دهه مذکور، قوانین طلاق و سقط جنین قانونی شده و حقوق مساوی زنان و مردان در برابر بر عهده گرفتن مسئولیت های برابر مطرح گردید. دهه ۱۹۷۰، با پریشانی زیادی در ایرلند شمالی همراه بود. طی دهه ۱۹۶۰، پیروان کاتولیک بر این باور بودند که تبعیضات اجتماعی پیروان پروتستان، به افزایش خشونت منجر می گردد. گفتنی است که بروز این چنین درگیری هایی، خود به دخالت ارتش انگلستان در سال ۱۹۶۹ منجر گردید. طی دهه ۷۰، ارتش جمهوری ایرلند IRA، مصرانه بر اتحاد ایرلند و ایرلند شمالی تاکید داشت. طی سال ۱۹۷۳، کشور انگلستان به جمع کشورهای عضو اتحادیه اروپا پیوست. طی سالهای ۱۹۷۴ - ۱۹۷۹، حزب کارگر در راس قدرت قرار داشت. سرانجام، طی سال ۱۹۷۹، محافظه کاران به رهبری مارگارت تاچر موفق به کسب قدرت شده و تاچر، به عنوان نخستین نخست وزیر زن تاریخ اروپا معرفی شد. در ژوئن سال ۱۹۸۲، هنگامی که انگلستان موفق به محاصره جزایر فالکلند شد، تاچر به کسب مجدد محبوبیت خود دست یافت. در انتخابات سال ۱۹۹۰، تاچر مجدداً کاندیدای این مقام شد، اما رهبر حزب محافظه کار، جان ماژور، او را کنار زده و به عنوان نخست وزیر برگزیده شد. در انتخابات عمومی سال ۱۹۹۲، محافظه کاران پیروزی یافته و روز به روز از محبوبیت دولت ماژور کاسته می شد. تا اینکه نهایتاً، طی سال ۱۹۹۷، حزب کارگر، پس از ۱۸ سال به کنار زدن حزب محافظه کار نائل آمده و قدرت را به دست گرفت. تونی بلر نخست وزیر جدید انگلستان جوانترین فرد انگلیسی است که پس از قرن ۱۹ میلادی به این سمت منصوب گردید. بلر، در ابتدای فعالیت خود، قدرت بیشتری به بانک انگلستان واگذار نمود. وی همچنین به احداث پارلمان جدید در اسکاتلند مبادرت نمود.

ملاحظات اقتصادی

از جمله مهم‌ترین صنایع کشور می‌توان به آهن و فولاد، وسایل مهندسی، کشاورزی، ساختمانی، راهسازی، ماشین و هواپیماسازی، منسوجات، شیمیایی و تولیدات غذایی و نظامی اشاره نمود. غلات، چغندر قند، سیب‌زمینی، میوه و سبزیجات نیز از جمله مهم‌ترین محصولات کشاورزی کشور به شمار می‌آید. سرانه زمین مزروعی برای هر نفر بالغ بر ۰/۱۲ هکتار می‌باشد. تولید سالانه گوشت گاو ۱/۰۶ میلیون تن، گوشت خوک ۸۶۲ هزار تن، گوشت گوسفند ۲۴۳ هزار تن و صید ماهی ۹۸۰ هزار تن می‌باشد. تولید سالانه نیروی الکتریسیته نیز معادل ۲۸۳/۳۸ میلیارد کیلووات ساعت است. نخستین نیروگاه برق اتمی در جهان برای اولین بار در انگلستان آغاز بکار نمود و در حال حاضر، قسمتی از برق این کشور توسط این نیروگاه‌ها تأمین می‌گردد. طی سال‌های اخیر، نفت و گاز طبیعی به مقادیر فراوان در دریای شمال کشف گردیده و قسمت عمده احتیاجات سوختی این کشور را تأمین می‌نماید. ذخایر شناخته شده نفت بالغ بر ۱۹ میلیارد بشکه می‌باشد.

معادن ذغال سنگ نیز فراوان بوده، آهن، سرب، مس و روی، قلع، بوکسیت، نمک، گچ، سیلیس و آهک نیز از جمله مهم‌ترین معادن کشور به شمار می‌آید.

نیروی کار کشور بالغ بر ۲۶۱۰۰۰۰۰ نفر است که ۳۳٪ آن در صنایع و ۳٪ در بخش کشاورزی مشغول به فعالیت می‌باشند. واحد پول کشور، پوند یا لیره انگلیس معادل ۱۰۰ پنس یا پنی، برابر با ۲,۱۹ دلار است. تولید ناخالص ملی، ۲۷۷,۹۳ میلیارد دلار و درآمد سرانه ۹۷۲,۴ دلار می‌باشد که ۳۲٪ آن از صنایع و ۳٪ از کشاورزی، ۱۲٪ از معدن، ۹٪ از حمل و نقل و ارتباطات و ۴۲٪ از تجارت و خدمات

حاصل می گردد. هزینه های آموزش و پرورش کشور بر ۶/۲٪ تولید ناخالص ملی بالغ می گردد. نرخ سالانه رشد تولید ناخالص ملی حدود ۶/۱٪ است.

از جمله عمده ترین محصولات وارداتی انگلستان می توان به تولیدات نفتی، فلزات، گوشت، خشکبار، قالی و میوه جات اشاره نمود که اکثرا از کشورهای آمریکا (۱۰٪)، آلمان غربی (۸٪)، هلند (۸٪) و فرانسه (۸٪) وارد می گردد. میزان صادرات این کشور، ۹۲ میلیارد دلار است که عمدتا بر ماشین آلات، تولیدات مهندسی، جنگ افزار، مواد شیمیایی، وسایل برقی، اتومبیل، پارچه و کنسرو مشتمل می گردد که اکثرا به کشورهای آمریکا (۹٪) و فرانسه و آلمان غربی و هلند (هر یک ۶٪) صادر می گردد. سرانه تولید ناخالص داخلی کشور انگلستان (GDP) بر ۴۱۰/۲۱ دلار آمریکا بالغ می گردد. اقتصاد بریتانیا در میان کشورهای جهان در رده چهارم قرار دارد. این کشور در حالی به استقبال قرن بیست و یکم رفت که با رشد اقتصادی فزاینده و سطح بیکاری نسبتا ناچیز روبرو گردید. روند سریع صنعتی شدن انگلستان طی قرن ۱۹ میلادی، سبب گردید که این کشور به یکی از قدرتمندترین کشورهای صنعتی جهان مبدل گردد. این درحالیست که آثار ناشی از جنگ جهانی دوم، همواره اقتصاد این کشور را تحت الشعاع قرار می داد. پس از جنگ جهانی دوم، در سال ۱۹۹۵، اکثریت بخشهای اقتصاد کشور ملی شد. این موضوع به نوبه خود، سبب گردید که طی ۵ دهه، کشور انگلستان با رکورد قابل توجه اقتصادی در میان سایر کشورهای اروپایی مواجه گردد. با به روی کار آمدن مارگارت تاچر طی سال ۱۹۷۹، صنایع کشور پیشرفت نموده و بسیاری از صنایع به بخش خصوصی واگذار گردید. در نتیجه در کارخانجات رقابت افزایش یافت. در حال حاضر، بخش های خدماتی کشور از اهمیت بیشتری نسبت به بخش صنعتی برخوردار گردیده و شهر لندن

به یکی از مهمترین مراکز اقتصادی دنیا مبدل گردیده است. منابع طبیعی این کشور نیز بر نفت، ذغال سنگ و گاز طبیعی مشتمل می گردد. خدمات بهداشتی و درمانی ملی انگلستان موسوم به (NHS) در سطح بسیار خوبی ارائه گردیده و هزینه نسخه، دارو و معالجات دهان و دندان برای کودکان و جمعی از بیماران من جمله زنان باردار رایگان می باشد. علاوه بر NHS، مراکز درمانی خصوصی نیز در انگلستان فعالیت دارند. در حال حاضر، شهروندان انگلیسی با پرداخت مبالغی به شرکتهای بیمه خصوصی خود، بیمه درمانی می گردند تا از معطلی های طولانی مدت جهت برخورداری از امکانات دولتی رهایی یابند. نظارت بر ارز، در این کشور وجود ندارد. تعداد بسیاری بانک بزرگ در بریتانیا فعالیت داشته و در اکثر شهرها نیز از یک یا چند شعبه برخوردار می باشند. اگر چه طی سال های اخیر به واسطه ادغام و بهینه سازی بانک ها، از تعداد شعبه ها کاسته شده است. در اکثر بانک ها و بانک های رهنی (نظیر بانک های پس انداز) می توان امور بانکی با استفاده از تلفن و اینترنت امکان پذیر است. طی سال های اخیر، خیلی از بانک ها به سبک جدید تاسیس شده است که در سوپر مارکت ها یا مغازه ها، حساب های بانکی و خدمات نوینی ارائه می نمایند. در این حالت، افراد مقیم و غیرمقیم از توانایی افتتاح حساب بانکی برخوردار می باشند.

هزینه زندگی در بریتانیا بالاست، به ویژه هزینه غذا و کالاهای مصرفی سبب گردیده است که این کشور در زمره یکی از پرهزینه ترین کشورهای جهان محسوب گردد. هر چند، بین جنوب انگلستان که ثروتمند و پرهزینه است و شمال آن، اسکاتلند، ولز و ایرلند شمالی که کم هزینه تر و ارزانتر است، اختلاف زیادی وجود دارد. عوارض و مالیات اتومبیل، بنزین، مشروبات الکلی و تنباکو بالاست. با این وجود میزان حقوق افراد نیز، خصوصا در جنوب انگلستان، نسبتا بالاست.

بر اساس ارقام منتشره از سوی دفتر ملی آمار انگلستان، تولید ناخالص داخلی این کشور، ظرف ۳ ماهه آخر سال ۲۰۰۱، نسبت به ۳ ماهه پیش از آن، ۰/۲ درصد افزایش داشته است.

طبق آمار بدست آمده طی سال ۲۰۰۱، کشور انگلستان از رشد اقتصادی معادل ۴/۲ درصدی برخوردار می باشد که نسبت به رشد اقتصادی ۳ درصدی سال ۲۰۰۰ از رشد اندکی برخوردار بوده است و این در حالیست که کارشناسان، متفق القول بر این باورند که رشد اقتصادی انگلستان طی سال ۲۰۰۱، بالاترین رشد اقتصادی در میان کشورهای گروه هفت بوده است. علیرغم افزایش نرخ بیکاری و اخراج گسترده کارکنان از شرکتها، اقتصاد دانان انگلیسی معتقدند که طی سال ۲۰۰۲، نیز، انگلستان قهرمان رشد اقتصادی در میان کشورهای گروه هفت بوده است.

از سوی دیگر، رده بندی این کشورها از لحاظ نرخ رشد اقتصادی طی سال ۲۰۰۲ با سال ۲۰۰۱ تفاوت چندانی نداشته و به ترتیب بر کشورهای انگلستان، فرانسه، ایتالیا، ایالات متحده آمریکا، کانادا، آلمان و ژاپن مشتمل می گردد. پویایی رشد اقتصادی کشور انگلستان بیش از هر چیز مدیون بخش خدمات است که موتور محرکه اقتصاد این کشور محسوب می گردد و این در حالیست که سایر بخشها همچنان در حالت رکود به سر می برند. به نوشته اکونومیست، نرخ بهره وری کارگران انگلیسی در میان کشورهای گروه هفت از همه کمتر است. از سوی دیگر کشور انگلستان از لحاظ برخورداری از کودکان بی خانمان و بی بضاعت در صدر سایر کشورهای اروپایی قرار دارد. به طور کلی می توان گفت که ۲۵ درصد جوانان زیر رده سنی ۱۸ سال این کشور در زمره خانواده های کم درآمد و بی بضاعت می باشند.

مسکن

قیمت مسکن در بریتانیا بر حسب مناطق مختلف کشور، بسیار متنوع است. اما به طور کلی می توان گفت که قیمت متوسط یک خانه سه خوابه بین ۵۰ تا ۵۸ هزار پوند متغیر است.

لندن و جنوب شرقی کشور، گران ترین مناطق کشور محسوب می گردند. طی سالهای اخیر قیمت ها به طور دائم سیر صعودی داشته است. ملکی که در جنوب شرقی بالغ بر ۲۰۰ هزار پوند ارزش گذاری می گردد، در شمال انگلستان و یا اسکاتلند (به جز ادینبورو) به نصف این قیمت خرید و فروش می گردد. هزینه های جانبی خرید ملک در بریتانیا در زمره ارزان ترینها در جهان بوده و بر ۳ تا ۵ درصد قیمت خرید ملک بالغ می گردد. در بریتانیا به واسطه مهلت بازپرداخت طولانی (۲۵ تا ۳۰ سال با اقساط نسبتا کم) به راحتی می توان وام مسکن اخذ نمود. در این کشور اعطای وام مسکن تا ۹۵ درصد از قیمت خرید ملک رایج بوده و برای افرادی که برای نخستین بار قصد خرید ملک داشته و یا افرادی که وام خود را به شرکت دیگری انتقال می دهند ، تخفیف در نظر گرفته می شود. به نحوی که نرخ بهره تخصیصی تا چند سال ، به میزان ۲ درصد کمتر از استاندارد بالغ می گردد. دسترسی به وام مسکن و طولانی بودن مهلت بازپرداخت آن بدین معنی است که معمولا خرید خانه ارزان تر از اجاره آن می باشد. محدودیت مالکیت خارجی در کشور انگلستان وجود ندارد.

اشتغال

مجوز اشتغال

در بریتانیا چندین گروه نیاز به مجوز اشتغال ندارند که از آن جمله می توان به اتباع کشورهای اتحادیه اروپا، اتباع کشورهای مشترک المنافع بریتانیا که یکی از والدینشان متولد بریتانیا باشد و یا افراد رده های سنی

۱۷ تا ۲۷ سال که جهت احراز موقعیت شغلی در ایام تعطیلات (حداکثر برای مدت ۲ سال) به این کشور مهاجرت می نمایند، اشاره نمود. سایر افراد، پیش از ورود به بریتانیا ، ملزم به مشاوره با کنسولگری یا سفارتخانه بریتانیا مستقر در کشور متبوع خود، می باشند.

شرایط اشتغال

شرایط کاری در بریتانیا مناسب بوده و کارکنان این کشور نسبت به سایر کشورهای اتحادیه اروپا، از طولانی ترین میانگین ساعت کاری (۴۰ ساعت در هفته) برخوردار می باشند. اکثریت کارکنان از تعطیلات سالیانه چهار هفته ای با کارمزد مازاد برخوردار می باشند.

حداقل دستمزد

مطابق قانون ملی مصوب ۱۹۹۸، حداقل دستمزد قانونی افراد از اول اکتبر ۲۰۰۱ به شرح ذیل می باشد:

۱- ۴/۱ پوند در ساعت برای افراد رده های سنی ۲۲ سال و بالاتر

۵- ۳/۵ پوند در ساعت برای افراد رده های سنی ۲۱- ۱۸ سال

بنا بر توافق دولت، از اول اکتبر سال ۲۰۰۲، مقادیر فوق به ترتیب تا ۴/۲ پوند و ۳/۶ پوند افزایش یافته است. تقریباً کلیه کارگران رده های سنی ۱۸ سال و بالاتر، تحت پوشش قانون حداقل دستمزد قرار داشته و هیچ استثنایی برای کارگران مصدوم، کارگران آژانس، کارگران نیمه وقت، کارگران خارجی یا کارگران شاغل در مشاغل کوچک وجود ندارد. از جمله افرادی که قانون حداقل دستمزد در خصوص آنها، مصداق نمی یابد میتوان به کارگران خود اشتغال، افراد زیر رده سنی ۱۸ سال، زندانیان، کارگران داوطلب، اعضای نیروهای مسلح، اعضای خانواده کارفرما و کارگرانی که در خانه کارفرمای خود به سر برده و همانند

اعضای خانواده با آنها رفتار می گردد، اشاره نمود. کارآموزان و دانش‌آموزان سال اول آموزش نیز از قانون فوق مستثنی می باشند.

جمعیت

کشور انگلستان بزرگترین بخش بریتانیای کبیر (مربک از ولز، اسکاتلند، ایرلند و جزایر شمالی) چهار پنجم جمعیت بریتانیا را تشکیل می دهد.

طبق آمار بدست آمده، جمعیت انگلستان بر ۵۸ میلیون نفر (چهاردهمین کشور جهان) بالغ گردیده و تراکم جمعیتی آن ۲۲۸/۸ نفر در هر کیلو متر مربع می باشد. ۹۰ درصد مردم کشور ساکن شهرها بوده و پرجمعیت ترین شهر کشور (شهر لندن) بالغ بر ۱۲/۶ درصد از جمعیت کشور را در خود جای داده است. از جمله دیگر شهرهای پرجمعیت کشور می توان به شهرهای بیرمنگام، گلاسکو، لیدز، شفیلد، لیورپول، منچستر، برادفورد، ادینبورگ، بریستول و بلفاست اشاره نمود.

از لحاظ توزیع سنی، ۲۳/۹ درصد افراد کمتر از رده سنی ۱۴ سال، ۵۶/۸ درصد به رده های سنی ۵۹- ۱۵ سال و ۱۹/۳ درصد افراد رده های سنی بالاتر از ۶۰ سال تعلق دارد. متوسط عمر مردان ۶۸/۹ سال و زنان ۷۰/۱ سال می باشد. نرخ زاد و ولد نیز ۱۱/۸ در هزار، نرخ مرگ و میر ۱۱/۷ در هزار و نرخ رشد جمعیت ۰.۳ درصد می باشد. نرخ مرگ و میر نوزادان نیز ۱۴ در ۱۰۰۰ می باشد. اکثریت نژاد جمعیت کشور به سفید پوستان تیره های انگلیسی (۸۱/۵ درصد)، اسکاتلندی (۹/۶ درصد)، ایرلندی (۲/۴ درصد)، ولزی (۱/۹ درصد) آلستری (۱/۸ درصد) تعلق دارد.

جمعیت خارجی

عمده جمعیت خارجیان کشور که بر ۵ درصد از جمعیت کل بالغ می‌گردد، به کشورهای مشترک المنافع بریتانیا تعلق دارد. پس از پایان جنگ جهانی دوم، آمار مهاجرت به این کشور به میزان قابل توجهی نیز افزایش یافت. اکثر مهاجرین کشور به سرزمین‌های تحت سلطه انگلستان نظیر آفریقا، هندوستان، پاکستان و سایر قسمت‌های آسیا تعلق دارند.

اکثریت جمعیت کشور از جمله پیروان کلسیای (انگستان) (۵۵ درصد) ۱۲ درصد کاتولیک و ۱٪ یهود می‌باشند. کاتولیک‌ها بزرگترین گروه اقلیت کشور محسوب می‌گردند و این در حالی است که گروه‌هایی از مسلمانان، یهودیان و هندوها نیز در این کشور به سر می‌برند.

زبان

زبان رسمی این کشور، زبان انگلیسی است که در نقاط مختلف با لهجه‌های متفاوت ولش و گالیک-اسکاتلندی تکلم می‌گردد. در انگلستان، به دلیل نرخ بالای مهاجرت، زبانی‌های محاوره‌ای متعددی مورد تکلم واقع می‌باشد.

سیاستهای آموزشی

سیاست تربیتی و آموزشی در راستای سیاست‌های وزارت آموزش اسکاتلند (SEED) گسترش می‌یابد. تأمین آموزش رایگان و اجباری برای کلیه افراد یک گروه سنی خاص اصلی بنیادین است. به همین ترتیب، برنامه درسی گسترده‌ای تهیه شده که هدف آن اطمینان از امکان بقا و پیشرفت جوانان در هر یک از مشاغل

واخيراً آماده سازی آنها با مدارک گوناگون برای مواجهه با تغییرات متعدد شغلی در روزگار توسعه سریع اجتماعی-اقتصادی بوده است. همچنین این اعتقاد وجود دارد که باید فرصت ادامه تحصیل داوطلبانه در مدرسه یا ارتقاء به آموزش عالی یا تکمیلی از طریق حمایت های مالی لازم فراهم گردد. این فرصت اخیراً با افزایش ظرفیت های موجود در آموزش عالی به میزان قابل ملاحظه ای افزایش یافته است. به علاوه آموزش غیر رسمی نیز گسترش بسیاری یافته است و در آن به فعالیت های آموزشی جامعه نگر برای بزرگسالان و جوانان توجه بیشتری مبذول می شود.

ساختار آموزشی

کشور اسکاتلند نظام آموزشی و امتحانی خاص خود را داراست دانش آموزان پس از طی هفت سال آموزش ابتدایی و چهار سال آموزش متوسطه اجباری در سنین ۱۵-۱۶ سالگی گواهی آموزش اسکاتلند (SCE) یعنی دوره های معیار تحصیلی را اخذ می کنند. این دوره ها به امتحانات تحصیلی معیار منتهی می شوند. دوره ها و امتحانات تحصیلی معیار مشابه GCSE در انگلستان و ولز است. این دوره ها معیار درس محور هستند و اغلب دانش آموزان حدود ۸ درس را بر می گزینند. امتحانات بر حسب یک مقیاس عددی از یک تا هفت نمره گذاری می شود که در آن بالاترین نمره ۳ و نمره قبولی است. پس از گذراندن امتحانات تحصیلی معیار، دانش آموزان می توانند فارغ التحصیل شوند یا به مدت یک سال دیگر، آموزش متوسطه را ادامه دهند که به اخذ سطح دیگری از دوره های SCE موسوم به دوره های عالی در ۴-۶ درس منتهی می شود.

در پایان این دوره ها، دانش آموزان در امتحانات دوره های عالی شرکت می کنند. دوره های عالی بر حسب مقیاس A تا D نمره گذاری می شوند که در آن A معرف نمره بالای ۷۰ درصد است.

لازم به ذکر است که نمره A معادل امتیاز ۹۰٪ آمریکاست. دانشگاههای اسکاتلند، خواهان داوطلبانی هستند که ۴-۵ دوره عالی را گذرانده باشند.

دوره های عالی تقریباً معدل دوره های سطح A در سایر نقاط بریتانیاست. بسیاری از دانشگاهها به داوطلبان اسکاتلندی توصیه می کنند سال ششم را هم به پایان ببرند که به اخذ گواهی تحصیلات سال ششم (CSYS) یا دوره های عالی تکمیلی منتهی می گردد .

CSYS تنها به دانش آموزانی ارائه می گردد که در سال آخر تحصیلات متوسطه هستند و همچنین قبولی دوره های عالی در دروس مربوطه را دارا میباشند. برای ورود به دانشگاه در بریتانیا ، نیازی به گذراندن CSYS نیست اما در این دوره تحصیلات تخصصی تر عرضه میشود. CSYS برحسب مقیاس A-E نمره گذاری می شود که در آن A بالاترین نمره است. دانش آموزان می توانند دوره های تحصیلی واحدی یا واحدهای گواهینامه ملی را بگذرانند که توسط سازمان مدارک اسکاتلند عرضه می شود.

اصولاً بریتانیا ۲ نظام آموزشی بسیار مرتبط دارد، نظامی که در انگلستان و در ولز و ایرلند شمالی برقرار است و نظامی که در اسکاتلند فعالیت دارد این تنوع امکانات در بریتانیا نقطه ضعف نظام ما است .

برای درک تفاوت نظام اسکاتلندی باید تاریخ و جغرافیای این کشور را بررسی کرد اسکاتلند تا ابتدای قرن ۱۸ کشوری مستقل بود اسکاتلند به عنوان کشوری کوچک با منابع طبیعی محدود به لحاظ تاریخی تأکید بسیاری بر آموزش داشته است. در قرون وسطی مدارس زیر نظر کلیسا اداره می شد اما در قرن ۱۶ شهرها نیز در امر مدرسه سازی سهمیم شدند در سال ۱۵۶۰، اصلاح طلب پروتستان، جان کنوکس ، خواهان احداث مدارس ابتدایی در هر کشیش نشین.

حقوق ثابت برای معلمان و تمهیدات مالی برای تأمین هزینه های آموزش شد. اسکاتلند در هنگام اتحاد با انگلستان در سال ۱۷۰۷، ۴ دانشگاه داشت پس از اتحاد، اسکاتلند نظارت خود را بر پاره ای از وجوه زندگی فرهنگی و مدنی از قبیل کلیسا، نظام آموزشی و نظام حقوقی را همچنان حفظ نمود. مجموعه ای این عوامل به علاوه جغرافیای مناطق شهری بزرگ و مناطق روستایی و جزیره ای کم جمعیت منجر به نظام خاص اسکاتلند شده که تمایزات خود را حفظ کرده است.

سن	مقاطع آموزشی	موسسات
۳-۵ سالگی	آموزش کودکانی (اختیاری)	- کودکان ها - کلاس های آمادگی در مدارس ابتدایی - مهد های کودک - مراکز تفریحی
۵-۱۲ سالگی	آموزش ابتدایی (اجباری)	مدارس ابتدایی دولتی یا مستقل
۱۲-۱۶ سالگی	آموزش مقدماتی متوسطه (اجباری)	مدارس متوسطه دولتی و مستقل
۱۴ سالگی	راهنمایی تحصیلی به دانش آموزان ارائه می شود تا آنان در سال سوم و چهارم دروس لازم برای ادامه تحصیل را انتخاب کنند که به امتحانات تحصیلی معیار در پایان سال چهارم منتهی می گردد	مدارس متوسطه دولتی یا مستقل
۱۶ سالگی	برگزاری دوره های معیار راهنمایی تحصیلی به دانش آموزان ارائه می شود تا آنان دروس لازم برای ادامه تحصیل در مدارس تکمیلی متوسطه یا کالج های آموزشی تکمیلی را انتخاب کنند، دوره های کار آموزی مناسب را برگزینند یا در جستجوی کار بر آیند.	مدارس متوسطه مستقل یا دولتی
۱۶-۱۸ سالگی	آموزش متوسطه عالی (اختیاری) در سال ۵ و ۶ دروس مختلف در سطوحی متفاوت برای امتحانات سطح عالی و یا آزمون سراسری عرضه می گردد.	مدارس متوسطه مستقل یا دولتی

در اسکاتلند، والدین به موجب قانون موظف هستند که ضامن برخورداری کودکان خویش از آموزش تمام وقت در مدرسه یا اماکن دیگر از ۵ تا ۱۶ سالگی باشند. پیش از ۵ سالگی، فرصت های پیش دبستانی، مهد کودکیها، کودکانها و گروه های بازی در اختیار برخی از کودکان گذاشته می شود. سیاست های جدید دولت در صدد گسترش این فرصت هاست. تحصیلات ابتدایی و متوسطه در کلاس های عمدتاً مختلط عرضه میشود. مدارس ابتدایی مخصوص کودکان ۵ تا ۱۳ ساله است و پس از آن کودکان به دبیرستان ها منتقل می شوند که تقریباً به طور کامل غیرانتخابی هستند. سن فراغت از مدرسه در سال ۱۹۷۲-۱۹۷۳، از ۱۵ سالگی به ۱۶ سالگی افزایش یافت اکثریت قریب به اتفاق دبیرستانها، دبیرستانهای جامع شش ساله هستند که عمدتاً در خدمت دانش آموزان مدارس محلی قرار دارد و محدوده سنی ۱۲-۱۸/۱۶ سالگی را تحت پوشش می گیرند. در سطح متوسطه، دانش آموزان ابتدا یک برنامه درسی اجباری مشترک راسپری می کنند در سن ۱۴ سالگی آنها می توانند از برنامه درسی پیشنهادی «شاخه هایی» را انتخاب کنند. علاوه بر موارد انتخاب شامل یک برنامه درسی متعادل و گسترده است که خود زبان انگلیسی، ریاضیات، یکی از علوم، زبان اروپایی مدرن، مطالعات اجتماعی، فعالیت های فن آوری، هنر، موسیقی یا نمایش، آموزش دینی و اخلاقی و تربیت بدنی را در بر می گیرد. دانش آموزان در پایان سال چهارم تحصیلات متوسطه خود، مدرک تحصیلی اسکاتلند (SCE) در سطح استاندارد را دریافت می کنند. آزمون این مدرک فرصت هایی در اختیار اغلب دانش آموزان می گذارد تا به قبولی در سطوح پایه، استاندارد سا عالی نائل شوند و بازتابی از قابلیت های دانش آموزان ب حسب معیارهای شفاف است. فراتر از این سطح، آزمون درجه عالی SCE در سال پنجم و ششم برگزار میگردد. مدرک تحصیلات سال ششم نیز به دانش آموزانی اعطا می شود که تحصیلات اصلی درجه عالی را گذرانده اند و خواهان ادامه تحصیل در رشته های خاص هستند. در سال ۱۹۹۴، دولت

اعلام نمود که برنامه درسی یکپارچه و نظام ارزیابی جدیدی موسوم به «آموزش عالی» را معرفی خواهد کرد. این برنامه ها در سال ۱۹۹۹-۲۰۰۰ به اجرا در آمد و تغییرات قابل توجهی را در دوره های اخیر دانش آموزان بالای ۱۶ سال ایجاد کرده است. این طرحها، نهادهای ارزیابی مدارک را یکپارچه کرده و چارچوبی منفرد در پنج سطح ارائه می دهد که دوره های دانشگاهی و فنی حرفه ای را دربر می گیرد و امیدوارانه برنامه تحصیلی منسجم تری برای دانش آموزان ۱۶ تا ۱۸ سال فراهم می آورد.

حقوق والدین

در بریتانیا از این حق قانونی برخوردارند که مدرسه مورد نظر کودک خود را انتخاب کنند و در صورت بر آورده نشدن این تقاضا، یک نظام دادخواهی نیز وجود دارد.

قانون مصوب سال ۱۹۸۰، به حق انتخاب والدین اهمیت بیشتری داده و به آنان اجازه میدهد تا با تسلیم

«درخواست ثبت نام» خواهان حضور کودکان خود در مدارس متفاوت باشند.

اگر والدینی خواهان حضور کودکان خود در مدارس خاص شوند که زیر نظر اداره آموزش محلی اداره می شود آن اداره موظف است که در خواست فوق را اجابت کند مگر در شرایطی خاص که ظرفیت مدرسه تکمیل باشد. والدین حق دارند که این تصمیم اداره را نخست به یک کمیته دادخواهی مستقل برگزیده از سوی اداره و سپس در صورت تأیید سرپچی اداره آموزش توسط کمیته دادخواهی به نماینده ملکه ارجاع دهند. به گفته دولت، تعداد کل درخواست های ثبت نام در سال ۱۹۹۶-۱۹۹۷، بر ۳۲۲۸ مورد بالغ می گردد که ۲۱۳۱۲ مورد آن به مقطع ابتدایی، ۱۰۹۵۶ مورد به مقطع متوسطه و ۱۳ مورد به مدارس استثنایی تعلق دارد.

مقاطع تحصیلی

علی رغم یکسان بودن نظام آموزشی در انگلستان، شباهتهایی به کشورهای نظیر آمریکا، استرالیا و ژاپن دارد. مدرک تحصیلی اسکاتلند (Standard grade) در ۱۶ سالگی اخذ می شود و ۳ سطح Foundation، General و Credit – Awarded دارد. در ۱۸ سالگی دانش آموزان یک دوره تکمیلی را می گذرانند که از ه سطح به شرح ذیل برخوردار می باشد:

Access

۱ Intermediate

۲ Intermediate

Higher

Advanced Higher

گذراندن این دوره ها پیش نیاز ورود به دانشگاهها یا کالجها هستند که در سن ۱۷ سالگی اخذ می شود. دانش آموزانی که در سن ۱۸ سالگی قصد ورود به دانشگاه یا کالج را دارند باید مدرک گذراندن شش سال تحصیلی با مواد آموزشی مشابه رشته انتخابی دانشگاهی را اخذ نمایند.

پذیرش تحصیلی

مدارک مورد نیاز

کارشناسی

کارشناسی ارشد

IELTS
TOEFL
TOEFL (CBT)

6.0
550
213

6.0+
550+
213+

نرخ شهریه های تحصیلی

	حداقل	حداکثر
کارشناسی	£7,560	£7,560
علوم اجتماعی و هنری	£9,960	£9,960
علوم پزشکی	£ 18,570	£18,570
کارشناسی ارشد	£7,560	£7,560
علوم اجتماعی و هنری	£9,960	£9,960
علوم پزشکی	£18,570	£18,570
MBA	£8,500	£8,500

آموزش پیش دبستانی

ساختار آموزشی

آموزش پیش دبستانی در کشور اسکاتلند ویژه کودکان ۲ تا ۵ سال است که در مهدکودکها، کودکانها

و یا مدارس ابتدایی دولتی یا خصوصی ارائه می گردد.

این در حالیست که کلیه مدارس ابتدایی از کلاس های مهد کودک نبوده و کلیه مناطق نیز از مهد کودک

های دولتی کافی برخوردار نمی باشند. با این همه طبق آمار سال ۱۹۹۶، حدود ۵۳٪ از کودکان ۴ ساله

و ۲۰٪ از کودکان سه ساله در مراکز مهد کودک حضور می یابند. مسئولان اسکاتلندی موظف به فراهم

سازی امکانات آموزش پیش دبستانی برای کلیه کودکان بالای سه سال و کودکانی که به نظر والدین

خود از این آموزش سود می برند می باشند. طرح پرداخت هزینه های مهد کودک که به موجب آن والدین

کودک حواله ای به ارزش ۱۰۰۰ پوند دریافت می کردند که تا سه دوره آموزش پیش دبستانی قابل

معاوضه بود، نخست در آوریل ۱۹۹۷ در اسکاتلند عرضه شد. اندکی بعد دولت کارگری جدید اعلام

کرد که این حواله ها از ژوئیه ۱۹۹۸ در اسکاتلند منسوخ خواهد شد. این پولها متوجه توسعه آموزش سالهای اولیه شد. یکی از مزیت های اصلی مهد کودک دولتی آن است که در مقایسه با گزینه های دیگر یعنی پرستار بچه ، گروه های بازی یا مدارس مستقل رایگان تمام می شود. ثبت نام در مهد کودک که در نزدیکی مدارس ابتدایی قرار دارد غالباً ضامن ثبت نام بعدی کودک در آن مدرسه است و به این ترتیب گذار از مهد کودک به مدرسه ابتدایی آسان تر می گردد. از طرف دیگر، والدینی که کودکان خود را به مهد کودک ها می فرستند انتظار دارند که محیطی کودک پسند با انواع و اقسام تجهیزات و فعالیت ها را ببینند که در سراسر سال فعال بوده و با مشغولیت های آنان سازگار باشد. مهد کودک ها توسط ادارات محلی ثبت و بازرسی می شوند. مطابق قانون «سرپرستی مهد کودک» آموزش پیش دبستانی باید بازی، همکاری و نقش پذیری با دیگر اعصاب گروهی فراتر از خانواده را به کودک بیاموزد. در این مقطع آموزشی همچنین رشد جسمی کودک اهمیت دارد ، به همین دلیل کودکان باید کنترل جسمی، تحرک و وقوف خود بر مکان را نیز پرورش دهند. به علاوه باید ساعت زبان و سواد آموزی هم باشد تا امکان پرورش قوای گفتگو، شنیدن و خواندن و نوشتن فراهم آید . پایه ریزی مبنای درک ریاضی طی سال های اولیه ، از دیگر وظایف اصلی آموزش مهد کودک می باشد. نسبت نو آموز به معلم در مهد کودک ها ۱ به ۳،۳ است.

آموزش مهد کودک در مناطق را از طریق مقامات آموزشی محلی می توان به دست آورد. در نقاطی که آموزش مهد کودک محلی براحتی میسر می شود کودکان را میتوان در سن ۳ سالگی یا حتی کوچکتر نیز ثبت نام نمود، بنابر این عاقلانه آن است که پیش از ۲ سالگی کودک را در مهد کودک نام نویسی نماییم .

آموزش پیش دانشگاهی

برنامه های درسی

محتوای برنامه های درسی در اسکاتلند توسط قانون تجویز نمی شود، بلکه برعهده ادارات آموزش و سرمعلمان است. این برنامه تعهداً تفضیل کمتری نسبت به « برنامه درسی سراسری » در انگلستان، ولز و ایرلند شمالی دارد و به معلمان فرصت می دهد آنچه را که باور دارند به دانش آموزان خود تدریس کنند. انجمن مشورتی برنامه های درسی اسکاتلند، برنامه های درسی را تحت بازنگری قرار داده، دستورالعمل هایی برای مدارس و ادارات آموزش ارسال کرده و طرح توسعه برنامه های درسی را در هماهنگی با ادارات آموزش ارتقا می بخشد. برنامه های درسی پایه های ۵ تا ۱۴ که مقاطع آموزش ابتدایی و متوسطه را در بر میگیرد از بهترین تجارب تحصیلی برگرفته شده شامل موارد ذیل است:

زبان انگلیسی و در تعداد کمی از مدارس، زبان گالیک به عنوان ابزار اصلی ارتباطی به کار می رود

ریاضیات

مطالعات زیست محیطی شامل علوم، دروس اجتماعی فن آوری و بهداشت

هنرهای بیانی شامل هنر و طراحی، موسیقی، نمایش و تربیت بدنی

آموزش علوم دینی و اخلاق

ارزیابی تحصیلی

آزمونها

آزمون های سراسری زبان انگلیسی و ریاضیات برای تأیید ارزیابی های معلمان از پیشرفت دانش آموزان در مدارس ابتدایی و دو سال نخست مقطع متوسطه صورت می پذیرد. دانش آموزی آزمون می دهد که معلم صلاح بداند و از اکثر دانش آموزان انتظار می رود که با فاصله حدوداً ۲ ساله از یک سطح به سطح دیگر ارتقاء تحصیلی یابند. موفقیت دانش آموزان بر حسب پیشرفت آنان در سطوح مختلف از A تا F سنجیده می شود. دانش آموزان با نمرات F به سطوح بالاتر می روند اما در سن ۱۴ سالگی از آنان انتظار می رود که در هریک از دروس نمره E احراز نمایند.

سیستم نمره دهی

سطح A: تقریباً کلیه دانش آوزان باید بتوانند در سه سال نخست مدرسه ابتدایی به این سطح دست یابند .

- سطح B : اغلب دانش آموزان باید در پایه ۴ ابتدایی ، ۸ سالگی به این سطح برسند
- سطح C : اغلب دانش آموزان ۸ تا ۱۰ سال باید به این سطح دست یابند
- سطح D : برخی از دانش آموزان می توانند به این سطح برسند اما اغلب آنان پیش از آغاز دبیرستان و در پایان ۱۱ تا ۱۲ سالگی به آن دست می یابند .
- سطح E : برخی در سال اول دبیرستان به این سطح می رسند . اغلب افراد باید تا پایان سال دوم به

این سطح نائل آیند

• سطح F : به گونه ای طراحی شده که تنها در حدود ۲۰٪ از دانش آموزان در پایان S_2 به این سطح نائل می گردند.

بازرسان مدارس آزمونهایی مقدماتی را ترتیب داده اند تا به چگونگی ارزیابی خواندن، نوشتن و کاربرد اعداد توسط کودکان ۴ تا ۵ سال در ابتدای مدرسه پی ببرند. چنین طرحی در سپتامبر سال ۱۹۹۹ در انگلستان وولز معرفی شد. این ارزیابی پایه با اهداف ارائه اطلاعات بیشتر به آموزگاران و نیز امکان ارزیابی پیشرفت دانش آموزان در طول تحصیل طراحی شد.

آموزش ابتدایی

ساختار آموزشی

آموزش ابتدایی در کشور اسکاتلند از سن ۵ سالگی آغاز می گردد اما در عمل کودکان ۴ ساله نیز پذیرفته می شوند. مقامات آموزشی باید ظرفیت لازم برای ثبت نام کلیه کودکان پنج ساله را پیش از آغاز دوره فراهم نمایند. سال تحصیلی ابتدایی از ماه آگوست آغاز می شود. مدارس ابتدایی دولتی معمولاً مختلط هستند و در سن ۱۲ سالگی به مقطع متوسطه منتهی می گردند. طبق آمار سال ۱۹۹۶، بالغ بر ۲۲۷۸ مدارس ابتدایی محلی با حدود ۴۲۵۲۰۰ دانش آموز در کشور اسکاتلند وجود دارد. بزرگی مدارس ابتدایی برحسب جامعه پیرامون آن متفاوت خواهد بود. در اجتماعات شهری با مدارس ابتدایی بزرگتر، دانش آموزان معمولاً در چند قدمی مدرسه زندگی می کنند اما در بسیاری از مدارس مناطق روستایی که اغلب موسساتی تک معلمی هستند مناطق وسیعی و دوره افتادهای را تحت پوشش قرار می دهند و مسافرت هر

روزه با اتوبوس الزامی است. با اجرای طرح آموزش گالیک از سال ۱۹۸۶، تعداد دانش آموزان مراکز ابتدایی گالیک زبان به ۱۱۲ نفر طی سالهای ۱۹۸۷-۱۹۸۸ نفرافزایش یافت .

مدیریت آموزشی

سر معلمین

هدایت کلی مدرسه از جمله سیاست گذاری

پایش و ارزیابی عملکرد مدرسه

به کارگیری کادر مدرسه

مدیریت و نظارت بر ساختمان و منابع آموزشی

پیوند با نهادهای بیرونی

حفظ مشارکت موثر با والدین و هیأت امناء

سر معلمین مسئولیت ها از جمله سرپرستی را به دستیاران خود و معلمین ارشد تفویض می نمایند. در صورتی که دو دستیار سر معلم وجود داشته باشد ، یک قرار داد تقسیم کار بر حسب مسئولیتهای کلاس ها بالاتر و پایین تر خواهد بود. این مورد و وظایف دیگری که سر معلم صلاح بداند مشمول اضافه کاری در ساعات غیر تدریسی خواهد بود .

دستیاران سر معلمین

سرپرستی کلاس های پایین تر

رشد حرفه ای کادر آموزشی

بازاریابی اطلاعات

سرپرستی کلاس های بالاتر پایه ابتدایی ۴ تا ۷ و ۸ تا ۱۲ سالگی

سیاست گذاری زبان آموزشی

سازماندهی نقش ها و ملاقات های بیرون مدرسه ای

معلمین ارشد

هماهنگی فعالیت ها (از قبیل حمایت آموزشی ، دانش آموزان استثنایی ، منابع آموزشی ، انتصاب معلمان

جدید و کار آموز و....)

آموزش متوسطه

ساختار آموزشی

مدارس جامع ، اصلی ترین نوع مراکز ارائه کننده آموزش متوسطه در اسکاتلند می باشند که حدود ۹۶٪

دانش آموزان ۱۲ تا ۱۸ سال در آن حضور می یابند. طبق آمار سال ۲۰۰۰ ، بالغ بر ۳۸۹ دبیرستان با

۳۱۷۷۰۴ دانش آموز در اسکاتلند وجود داشته و نسبت دانش آموزان به معلمین مقطع متوسطه به نسبت ۱

بر است. این مدارس در اختیار کودکانی با هر نوع قابلیت قرار می گیرند بنا براین پذیرش متکی بر قابلیت

یا استعداد نیست در اغلب آنها انواع و اقسام دوره های مناسب برای کلیه سطوح قابلیت از کلاس اول تا

کلاس ششم مهیاست .

مدیریت آموزشی

سر معلمین

هدایت کننده کلی مدرسه (از جمله ارتباط با اعضای هیأت امنای مدرسه)

معاون سر معلم

سرپرستی روزانه ، امتحانات ، زمان بندی و انضباط

دستیاران سر معلم

تقسیم مسئولیت ها بر حسب کلاسها (مثلاً کلاس های پایینی ، میانی و عالی) بر حسب وظایف مدیریت

(مثلاً ارزیابی ، رشد کارکنان ، هدایت و...) که از سوی سر معلم تعیین می گردد.

طی سالهای اخیر به موازات کاهش جمعیت مدارس ، امکان گروه بندی های دانشکده ای (یعنی گروه

بندی دروس اجتماعی و دروس علمی) وجود دارد که در آن در مدارس متوسطه کوچکتر، دانشکده تحت

تصدی یک معلم ارشد و هر درس (مثلاً جغرافیا ، تاریخ یا اقتصاد) برعهده یک دستیار معلم ارشد خواهد

بود . به منظور هماهنگی برنامه ای درسی و توسعه تمامی سیاست های مدرسه ، عملکرد مدیریت مبانی

و ارشد اهمیت دارد. چارچوب های برنامه درسی با تفضیل بسیار توسط کمیته مشورتی برنامه درسی

و هیأت امتحانات اسکاتلند مقرر می شود. به علاوه در دهه ۱۹۹۰ در چارچوب اولویت های مقرر در

طرح توسعه مدارس ، اقدامات بسیاری صورت گرفت . در مدرسه ابتدایی ، هماهنگی توسعه برنامه درسی

در سطوح پایین و بالایی مدرسه معمولاً بر عهده دستیار سر معلم است . بر خلاف انگلستان ، در مدارس

اسکاتلند هیچ هماهنگ کننده برنامه درسی مشخصی وجود ندارد اما یکی از اعضای کادر آموزشی می تواند مسئولیت های بدون حقوق راهبردی در برخی حوزه ها را عهده دار شود .

خلاصه نظام مدیریتی گه بیشتر توصیف شد امروزه در اسکاتلند استقرار یافته است ان نظام آشکارا بر سلسله مراتبی از سمت های ترفیعی استوار است که هر یک به مجموعه ای از مسئولیت های فراتر از تدریس کلاسی اضافه حقوق های خوشایندی ارتباط می یابد. از کارکنان ترفیع یافته در مدارس اسکاتلند انتظارات فراوانی می شود آنها درعین حال باید مدیران / رهبرانی کارا، متخصص آموزش یعنی متخصصین مدیریت برنامه درسی او نیز معلمانی در یک گروه درسی باشند. کلیه معلمان این سلسله مراتب به جز سر معلم تعهد تدریس دارند که در مورد معلم ارشد بیشتر از معاون سر معلم است .

اصلاحات آموزشی

پذیرش مدل مدارس جامع برای افراد رده های سنی ۱۱ تا ۱۸ سال

افزایش سن فراغت از تحصیل به ۱۶ سالگی از سال ۱۹۷۲

این تحولات در تعداد کمتری از مدارس متوسطه رخ داد اما تعداد دانش آموزان حاضر در این مراکز به همان نسبت افزایش یافته است. به علاوه برنامه درسی متنوع تر در مدارس بزرگتر پیشنهاد شده و تأمین حمایت معنوی ، متعاقب گزارش دولت ، رو به گزارد.

اصلاحات مدیریتی

متعاقب تحقیقات هیأت بازرسی علیا حضرت در خصوص سرپرستی و سازماندهی مدارس متوسطه، وزارت آموزش اسکاتلند نتیجه گرفت که ساختار مدیریتی ساده سالهای پیشین برآورنده تحولات جدید نمی باشد. در نتیجه مراتب جدیدی از سمت های ترفیعی در سال ۱۹۷۲ مطرح شد تا مکمل مراتب معلمین ارشد و معاونین آنان باشد.

برنامه های درسی

به سر معلمان مراکز آموزش متوسطه توصیه می شود تا بر مبنای دستورالعملهای مجمع مشورتی برنامه های درسی اسکاتلند برنامه های درسی خود را طراحی کنند تا با بهره گیری از مشورت ادارات آموزش، برنامه های درسی را با شرایط جدید سازگار نمایند. توصیه ها حول الگوی هشت رشته ای دور می زند که برنامه درسی در سال نخست آموزش متوسطه را تشکیل می دهند :

زبان و ارتباطات

زبان انگلیسی (احتمالا زبان گالیک)، آموزش رسانه ها و زبان دوم ، تمامی دانش آموزان دبیرستانی باید حداقل یک زبان خارجی مدرن را به مدت ۴ سال آموزش ببینند که این آموزش می تواند از مقطع ابتدایی آغاز گردد.

مطالعات ریاضی

مهارت های حسابی ، فهم ریاضی ، حل مسائل و کاربرد ریاضی در زندگی روزانه

مطالعات علمی

مشاهده فرایندهای علمی و انجام آزمایشات ، یافتن و حل مسائل

فعالیت های هنری و خلاقه

هنر ، طراحی ، موسیقی ، نمایش رقص

فعالیت های فن آوری

طراحی ، ساخت و به کارگیری ابزار و تجهیزات ، حل عملی مسأله ، پرورش آگاهی و مهارت ها، اقتصاد

منزل

مطالعات زیست محیطی و اجتماعی

فراگیری و بررسی جامعه و محیط زیست در گذشته و حال و آشنایی با اقتصاد

آموزش علوم دینی و اخلاقی

فراگیری و بررسی ادیان ، پرورش اخلاقی ، مسائل فردی و اجتماعی

تربیت بدنی

ورزش ، بازیهای گروهی ، توجه به سلامتی و بهزیستی ، گسترش علائق و مهارت های اوقات فراغت

در پایان سال دوم متوسطه دانش آموزان دروس سالهای بعد را انتخاب می کنند با این همه تمامی رشته ها

در برنامه درسی وجود دارد و دانش آموزان می توانند برنامه درسی گسترده و متعادلی را دنبال نمایند .

ارزیابی تحصیلی

آزمون ها

دانش آموزان سال چهارم متوسطه معمولاً در هشت آزمون سطح استاندارد شرکت می کنند. مدرک قبولی در سه سطح عالی (سطح یک و دو) عمومی (سطوح ۳ و ۴) ، پایه (سطح ۵ و ۶) اعطا میگردد. سطح ۷ نیز به افرادی اعطا می گردد که تنها دوره را تکمیل کرده اند .

ارتقاء تحصیلی

بیش از ۸۰٪ از جوانان اسکاتلندی سال پنجم آموزش مقدماتی متوسطه را ادامه داده و اغلب آنان به مراکز تکمیلی متوسطه و برخی نیز به دانشسرا راه می یابند. سال ششم نیز روز بروز متداول تر می شود . امتحانات عمومی نهایی متوسطه زیر مجموعه ای از آزمون های سراسری به شمار می آیند.

آموزش تکمیلی

آموزش تکمیلی به تمامی فرصت نهایی بیرون از مدرسه برای افراد بالای ۱۶ سال اطلاق می گردد. دوره ها معمولاً در کالج های آموزش تکمیلی از جمله دانشسراهای فنی تدریس می شوند. در سال ۲۰۰۰ در اسکاتلند ۴۳ دانشسرای آموزش تکمیلی با حدود ۵۱۴۰۰۰ دانش آموز ثبت شده است. از این تعداد ۳۱۳۷۳۵ دانش آموز در دوره های حرفه ای و ۵۰۸۹۲ نفر در دوره های غیر حرفه ای شرکت جستند این دوره ها همانند دوره های عالی و عالی پیشرفته ، مهارت های حرفه ای را عرضه می کنند که به جای دانشگاهی بودن ، شغل محور است. دیگر دوره ها ، غیر حرفه ای محسوب شده و عموماً به فعالیت های تفریحی و سرگرمی می پردازند .

آموزش عالی

آموزش عالی در دانشگاهها، دانشسراهای آموزش عالی و برخی از دانشسراهای آموزش تکمیلی ارائه می گردد. طبق آمارسال تحصیلی ۱۹۹۶-۱۹۹۷، بیش از ۲۳۹۳۰۰ دانشجوی در دوره های آموزش عالی اسکاتلند حضور دارند. تقریباً نیمی از آنان در مقطع کارشناسی، بیش از یک سوم در مقطع کارشناسی ارشد و در حدود ۱۷٪ در دوره های تکمیلی فعالیت دارند. در اسکاتلند ۲۲ موسسه آموزش عالی از جمله ۱۳ دانشگاه وجود دارد. باقی موسسات آموزش عالی بردانش سراهای آموزش عالی سابق و موسسات مرکزی سابق بعلاوه دانشگاه آزاد مشتمل می گردد. گواهی آموزش عالی یا گواهی آموزش عالی ملی را می توان در دانش سراهای آموزش تکمیلی اخذ نمود .

در اسکاتلند تمامی دانشگاهها مشمول قوانین پارلمان بوده و از استقلال دانشگاهی برخوردارند. آنها خود کارکنان خویش را منصوب نموده، دانشجویان ورودی را اعلام نموده، دوره های خود را عرضه داشته و مدارک خویش را اعطا می کنند. از سال ۱۹۹۲، اختیار مدرک دهی به مراکز پلی تکنیک ها به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. موسسات آموزش عالی اسکاتلند موسساتی خود گردان هستند که یگانه مسئولیت آنها اداره امور خویش است. این کار از طریق هیأت ناظرین ۲۰ تا ۲۵ نفره ای صورت می گیرد که عمدتاً از میان کارکنان، دانشجویان و نمایندگان اجتماع محلی و بازار برگزیده شده اند .

آنها منابع عمومی برای تدریس، تحقیق و فعالیت های مربوطه را از شورای تأمین هزینه های آموزش عالی اسکاتلند به دست می آورند. دیگر درآمدها از محل شهریه های دانشجویی، قراردادهای و کمک های تحقیقاتی، کمک های مردمی و درآمد حاصل از خدمات فوق برنامه تأمین می گردد.

دوره های آموزشی

کلیه دانشگاههای اسکاتلند از اختیار تام برای اعطای مدرک برخوردارند. مدارک معمولاً به تکمیل موفقیت آمیز یک دوره تمام وقت ۳ساله یا یک دوره ۴ساله در سطح تخصصی تر و دشوارتر اعطا می گردد. برخی از رشته های تخصصی از قبیل پزشکی، دندان پزشکی و دامپزشکی معمولاً مدت زمان ۵ تا ۶ سال به طول می انجامد.

انواع رشته های دانشگاهی غالباً در پیوندی تنگاتنگ با صنعت و بازار وجود دارد. دیگر موسسات آموزش عالی در حوزه هایی خاص از قبیل خدمات بهداشتی، هنر و طراحی، موسیقی و نمایش، فن آوری نساجی تربیت معلم تخصص دارند. علاوه بر دوره های آموزش عالی، موسسات پذیرای متقاضیان با مهارتهای حرفه ای و قبولی در سطح A از GCE یا دیگر مدارک از دیگر نقاط بریتانیا و متقاضیان خارجی هستند. درجه کارشناسی در اغلب موسسات عنوان کارشناسی علوم انسانی (BA) کارشناسی علوم (BS) را دارد. با این همه در برخی از دانشگاههای درجه نخست رشته های هنری، کارشناسی ارشد است. مدارک خاصی به درجات کارشناسی مهندسی (BENG) و آموزش (BED) اعطا میگردد.

گواهی آموزش عالی (DIP. HE) یک گواهی دو ساله است که معمولاً مبنایی برای دوره کارشناسی محسوب می شود. گواهی عالی ملی (HND) پس از دو سال تمام وقت یا دوره سه ساله متناوب یا تحصیلات پاره وقت اعطا می شود.

پذیرش تحصیلی

دانشجویان بالقوه از طریق اتاق مرکزی پذیرش دانشجوی اسکاتلند درخواست خود را ارائه می کنند. کلیه دانشگاهها و اغلب دانشسراها که دوره های آموزش عالی را در بریتانیا من جمله اسکاتلند عرضه می کنند اعضای مرکز خدمات پذیرشی دانشگاهها و دانش سراها (UCAS) می باشند.

به داوطلبان یک برگه درخواست و دفترچه راهنمای UCAS داده می شود که آن را از مدارس، دانش سراها و ادارات کار مستقیماً از UCAS می توان به دست آورد و حداکثر برای ۶ رشته می توان تقاضا داد .

مطابق آمار سال ۱۹۹۷، از ۲۷۶۵۰۳ دانش جوی پذیرفته شده در آموزش عالی، ۱۷۸۱۷۰ نفر بر مبنای سطح A، ۱۶ هزار نفر از درجه عالی اسکاتلند و بقیه از دوره های عالی فنی حرفه ای پذیرفته شدند.

شهریه دانشگاهی

اغلب دانشجویان که دوره های کارشناسی تمام وقت خود را در موسسات آموزش عالی دولتی در سال ۱۹۹۹-۱۹۹۸ یا بعد از آن آغاز کردند باید بخشی از شهریه سالانه هر دوره را بپردازند. میزان مشارکت بر اساس بضاعت افراد خواهد بود. افرادی که از خانواده های کم درآمد هستند شهریه ای نمی پردازند.

حداکثر مشارکت افراد پر درآمد ۱۰۷۵ پوند است. اگر دانشجویی ۲۵ ساله یا بالاتر باشد یا پیش از شروع دوره آموزش دانشگاهی به مدت حداقل ۳ سال شاغل باشد درآمد والدین مد نظر قرار نمی گیرد.

مطابق قوانین مصوب سال ۲۰۰۲-۲۰۰۳، میزان محدودی وام تحصیلی بالغ بر ۴ میلیون بدین امر اختصاص می یابد.

به این ترتیب برای دانشجویان بریتانیایی و اسکاتلندی که به تحصیلات دانشگاهی مبادرت دارند حدود ۷۵۰ پوند کمک هزینه اختصاص می یابد. طی سال ۱۹۹۵، مجلس ایران شمالی بر حذف پیشاپیش شهریه های دانشگاهی تاکید نمود. اما این اقدام را بسیار هزینه بر و مغایر عدالت دانست زیرا رایگان نمودن تحصیلات دانشگاهی سبب می گردد تا دانشجویان با بضاعت بیش از دانشجویان محروم منتفع گردند.

مطابق چنین تصمیمی دولت تصویب کرد که دانشجویان اسکاتلندی مجبور نیستند شهریه سال آخر دوره دانشگاهی خود را بپردازند. به شرط آن که این دوره ۱ سال طولانی تر از دوره مشابه در انگلستان و ولز باشد. گفتمنی است که شهریه این سال اضافی تحصیلی توسط دولت پرداخت می شود اما دانشجویان سایر نقاط بریتانیا که در دانشگاههای اسکاتلند تحصیل می کنند ملزم به پرداخت شهریه می باشند.

طی سال ۱۹۹۸، دولت اسکاتلند لایحه ای را در مجلس به تصویب رساند که طبق آن بر بازنگری نحوه دریافت شهریه تاکید گردید. این مسأله در نخستین انتخابات پارلمان جدید اسکاتلند به مسأله عمده ای بدل شد. در پایان به دنبال همکاری میان دموکراتهای لیبرال و حزب کارگر کمیته مستقلی تحت عنوان کوبی در خصوص رسیدگی به مسائل مالی دانشجویان دایر گردید. کوبی با ارائه ۵۲ توصیه، مدعی شد که شهریه ها باید جای خود را به نظامی دهد که به موجب آن دانشجویان فارغ التحصیل که ۲۵ هزار پوند در آمد دارند ۳۰۰۰ پوند شهریه بپردازند. قوه مجریه اسکاتلند تصمیم گرفت تا پرداخت شهریه توسط دانشجویان اسکاتلندی در دانشگاههای اسکاتلند ملغی شده و به عوض آن فارغ التحصیلان برای کمک به صندوق وام های ضروری ۲۰۰۰ پوند بپردازند و زمانی به بازپرداخت این مبلغ مبادرت نمایند که در آمد

آنان حداقل ۱۰۰۰۰ پوند باشد. استثنای دیگری نیز در قوانین جدید شهریه دانشگاهی وجود دارد که از آن جمله میتوان به معافیت معلمین مقاطع تحصیلات تکمیلی از پرداخت شهریه اشاره نمود.

دانشجویان پزشکی مجبور نیستند در سال ۵ خود شهریه بپردازند. دانشجویان رشته های پرستاری و مامایی نیز برای پرداخت شهریه از کمک هزینه های دولتی برخوردار می گردند.

امکانات آموزشی

کمک هزینه های تحصیلی

دانشجویان واجد شرایط از مساعدت وام هایی در گذران زندگی خود بهره مند می شوند که نرخ بهره آن بستگی به نرخ تورم داشته و توسط نهاد ملی وام دانشجویی تعیین و پرداخت می گردد.

روش باز پرداخت وام ها بستگی به درآمد دانشجویان پس از فراغت از تحصیل دارد.

برای آن دسته از دانشجویانی که به کمک بیشتری نیاز دارد یک وام ضروری اضافی ۲۵۰ پوند در سال نیز وجود دارد که از محل اعتبارات مرسوم به صندوق امکانات دانشجویی تأمین می گردد.

دوره های آموزشی

طول دوره های تکمیلی متفاوت است. دوره هایی که به اخذ مدرک کارشناسی ارشد منتهی می شوند معمولاً یکسال تمام وقت یا دو سال پاره وقت به طول می انجامد.

دوره های تحقیقاتی نیز مدت زمان ۲ تا ۳ سال تمام وقت به طول می انجامد. جزئیات دوره های تحقیقاتی سالیانه توسط مرکز تحقیق و مشاوره ای مشاغل منتشر میگردد.

آموزش غیررسمی

مدارس آزاد

مدارس مستقل درازای دریافت وجه ، آموزش را از سه سالگی تا ۱۸ سالگی فراهم می نمایند. بسیاری از مدارس در اسکاتلند همه کاره هستند و مهد کودک ، مدارس ابتدایی و دبیرستان را یکجا اداره می کنند . دیگر مدارس اختیاری متفاوتی دارند مثلاً مدارس ارشد ، مدارس مقدماتی و مدارس آمادگی وجود دارد . مدارس آمادگی برای کودکان حداکثر ۱۳ ساله که می توانند به صورت روزانه یا شبانه روزی حضور داشته باشند تحصیلات کودکان مدارس شبانه روزی معمولاً در سن هفت تا هشت سالگی آغاز می شود برخی از مدارس آکادگی واحد مهد کودک و پیش آمادگی برای کودکان ۵ تا ۷ ساله هم دارند . در حدود ۲۵۰۰ مدرسه در بریتانیا وجود داد که مستقل از نظارت محلی یا مرکزی هستند در اسکاتلند د سال ۲۰۰۰ آمار رسمی حاکی از این است که ۶۷ مدرسه ابتدایی مستقل با ۱۱۵۵۹ دانش آموز ، ۶۰ دبیرستان مستقل با ۱۷۵۳۷ دانش آموز و ۳۵ مدرسه استثنایی مستقل با ۱۰۹۶ دانش آموز وجود دارد . مدارس شهریه ای به اشکال مختلفی دیده می شوند برخی از آنها مالک خصوصی داشته و برای تحصیل سود اداره می شوند مجمع مدارس مستقل اسکاتلند و خدمات اطلاعاتی مستقل ، نام و نشانی مدارس و شرایط ورودی آنها را ارائه می کنند .

سیاستهای آموزشی

اصلی ترین سیاست مدارس آزاد اجرای طرح ثبت نام یارانه ای است.

از سال ۱۹۸۷۱ تا ۱۹۹۷ بسیاری از مدارس انگلستان ، ولز و اسکاتلند ، متعاقب « طرح ثبت نام یارانه ای دولت مرکزی ، از کودکانی که والدین آنها از عهده پرداخت همه شهریه برنمی آیند ثبت نام به عمل آوردند. دولت حزب کارگر به این طرح پایان داد و آخرین دانش آموزان که از این سهمیه برخوردار گشتند در سپتامبر سال ۱۹۹۷ وارد مدرسه شدند. برخی از مدارس به جبران فقدان این طرح ، تعداد بورسهای تحصیلی از محل منابع خود را افزایش داده اند برخی از مدارس مستقل با اعطای بورس تحصیلی به دانش آموزان مستعد و کمک به والدین در پرداخت شهریه ها درصدد جذب آنها برآمدند .

میزان بورس های تحصیلی متفاوت است اما ندرتاً تمامی شهریه را دربر میگیرد بورس ها به عنوان نتیجه آزمونی رقابتی اعطا می شود و والدین باید خود از مدارس کسب اطلاع کنند .

تمامی مدارس مستقل (آزاد) در بریتانیا پذیرای بازرسان تایید شده هستند و باید در وزارت آموزش ثبت شده باشند. این وزارت معیارهای لازم را تنظیم نموده و می تواند مدارس را وادار کند هر نوع ویژگی غیر قابل قبول در ساختمان یا نحوه آموزش خود را بر طرف نموده و هر معلم یا مالک ناشایسته ای را اخراج نمایند.

در اغلب مدارس مستقل، دور های مشابه مدارس دولتی ارائه می شود و دانش آموزان در همان امتحانات همگانی شرکت می کنند. در اغلب مدارس متوسطه مستقل کلاسها یا گروه های آموزشی ۲۰ تا ۲۵ نفره از دانش آموزان برگزار می گردد .

پذیرش تحصیلی

نحوه ورود

هر مدرسه سیاست پذیرش و شرایط ورودی خاص خود را دارد و بهتر است که با خود مدرسه تماس گرفته شود شرط ورودی اصلی برای مدارس ارشد، سن ۱۲ تا ۱۱ سالگی است برخی از مدارس دانش آموزان را بر مبنای آزمون ورودی همگانی در ۱۲ یا ۱۳ سالگی می پذیرند. بیشتر مدارس ارشد امتحان ورودی به دوره پیش دانشگاهی نیز ندارند. ورود به مدارس ارشد از طریق آزمونهای کتبی و غالباً مصاحبه های شفاهی صورت می پذیرد. مدارس فوق همچنین می توانند دانش آموزان را بدون امتحان از قسمت مقدماتی خود به مدارس ارشد منتقل سازند. تقاضا معمولاً در پاییز هر سال و پیش از پذیرش صورت میگیرد. مصاحبه ها و آزمون های ورودی نیز در ترم بهار صورت می پذیرد. بیش از پنج ششم دانش آموزان مدارس مستقل، دانش آموزان روزانه هستند. آنها در مقایسه با دانش آموزان مدارس روزانه دولتی از مناطق پراکنده تری می آیند به نحویکه گاهی اوقات از فاصله ۱۵ تا ۲۰ مایلی محل زندگی خود به مدارس می آیند.

شهریه تحصیلی

شهریه های تحصیلی بر حسب سن دانش آموزان، روزانه یا شبانه روزی بودن و گاه محل مدارس در بخش های مختلف متفاوت است. آمار سال ۲۰۰۰-۲۰۰۱ از ۲۴۰ تا ۱۸۰۰ پوند در هر ترم مهد کودک، ۷۳۵ تا ۱۸۲۵ پوند برای دانش آموزان روزانه مدارس مقدماتی و ۳۱۳۳ تا ۳۵۳۰ پوند برای شبانه روزی ها را نشان می دهد. شهریه مدارس تکمیلی روزانه نیز بر ۱۲۸۰ تا ۲۲۴۰ پوند و شهریه مدارس شبانه روزی بر ۴۵۲۰ تا ۵۵۵۵ پوند بالغ می گردد.

آموزش از راه دور

ساختار آموزشی

در سطح دانشگاهی، الگوی موجود نمایانگر همان سنت قوی اراده گراست که تدارک حضوری را مشخص می‌سازد: یک دانشگاه آزاد و حداقل ۱۰۰ دانشگاه عادی که در بازار آموزش راه دور با یکدیگر به رقابت می‌پردازند. در سطح آموزش عالی غیر دانشگاهی، مجموعه‌ای از کالج‌های آموزش عالی غیر دانشگاهی وجود دارد که برنامه‌های آموزش راه دور آزاد یا متغیر را ارائه می‌کند و رقابتی این کالج‌ها عبارتند از بخش خصوصی کماکان قدرتمند مرکب از ۴۵ عرضه‌کننده به ثبت رسیده و همچنین تعدادی بیشمار از عرضه‌کنندگان خصوصی کوچک و ارائه‌کنندگان برنامه‌های آموزش راه دور. به تازگی یک سازمان دولتی انگلیسی برای حفظ کیفیت تدارک راه دور، برنامه کنترل کیفیت در زمینه آموزش از راه دور را رسماً منتشر کرده است.

موسسات دولتی آموزش راه دور

شورای سرمایه گذاری آموزش عالی غیر دانشگاهی، نهادی دولتی است که بر آموزش عالی غیر دانشگاهی و کالج‌های آموزشی در انگلستان نظارت می‌کند. در حال حاضر، انگلستان دارای مجموعه‌ای از یادگیری آزاد و نیز عرضه‌کنندگان آموزش راه دور، بر اساس انواعی که تعریف گردید، است. تعیین تفاوت بین یادگیری آزاد و آموزش راه دور کاری دشوار است. در حوزه آموزش عالی غیر دانشگاهی، یادگیری آزاد غالب است. اساساً این بدان معناست که مجموعه‌ای گسترده از عرضه‌کنندگان برای ادامه بقا و بازار با یکدیگر در رقابت هستند. الگوی اولیه، الگوی مربوط به عرضه‌کنندگان آموزش مدیریت یکپارچه است که آموزش درون سازمانی متکی

به منابع را همراه با مدرسان آزاد (مدرسانی که به شکل گاه و بیگاه برای جلسات جامع و دقیق، در شرکت به فعالیت می‌پردازند) عرضه می‌کند.

موسسات خصوصی آموزش راه دور

شورای کیفیت یادگیری آزاد و راه دور (ODLQC) شامل مجموعه‌ای از موسسه‌های خصوصی آموزش راه دور است و با بخشهای دیگر نیز مرتبط است. گفته می‌شود در موسسه‌های عضو سالانه حدود ۱۰۰/۰۰۰ نام نویسی صورت می‌گیرد و در مورد مجموعه‌ای از کالج‌های معمولاً کوچک‌تر غیر عضو، این میزان بین ۱۰ تا ۲۰ درصد افزایش می‌یابد.

دانشگاه‌های آزاد

OUUK (دانشگاه آزاد انگلستان) واقع در میلتن کی نس در سال ۱۹۶۹ توسط Royal Charter (اداره حقوق سلطنتی) تاسیس گردید و در سال ۱۹۷۱ نخستین گروه از دانشجویان خود را ثبت نام کرد. این دانشگاه؛ ۱۳ دفتر منطقه‌ای و ۳۰۶ مرکز تحصیلی/تحقیقاتی در انگلستان و ۴۶ مرکز نیز در خارج از انگلستان (اسکاتلند و ولز) دارد. این دانشگاه توسعه گسترده‌ای در کشورهای اروپای مرکزی و شرقی داشته است و در سال ۱۹۹۹ نیز یک دانشگاه آزاد دیگر، موسوم به دانشگاه آزاد ایالات متحده، در امریکا افتتاح کرد.

دوره‌های آموزش راه دور دانشگاهی

تصور می‌رود که در سطح دانشگاهی بیش از ۱۰۰ دانشگاه عادی بر طبق ضوابط الگوی انگلیسی وجود دارد که بر سر بازار دانشگاهی (آموزش) راه دور با دانشگاه آزاد در حال رقابت هستند. این عرضه‌کنندگان راه

دور در سطح دانشگاهی عبارتند از: برنامه ارایه مدرک خارجی دانشگاه اسکاتلند، عرضه کنندگان درجات کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی و دیگر مدارک بازرگانی به طریقه از راه دور، بنیاد یادگیری آزاد، مجموعه‌ای از دانشگاه‌های پلی‌تکنیک سابق که به تدریس از راه دور اشتغال دارند، طیف گسترده‌ای از دانشگاه‌ها که به ارایه دوره‌ها یا بخشهایی از دوره‌ها بر روی شبکه گسترده جهانی می‌پردازند.

۱۲۸۰۰۰	موسسه‌های آموزش از راه دور دولتی
۱۲۴۰۰۰	موسسه‌های آموزش از راه دور خصوصی
۱۶۵۰۰۰	دانشگاه‌های آزاد
۸۴۰۰۰	دوره‌های آموزش از راه دور دانشگاه‌ها
۵۰۱۰۰۰	جمع

آموزش فنی و حرفه ای

آموزش فنی و حرفه ای در کشور اسکاتلند بر ۴۰۰۰ پودمان مشتمل می‌گردد که انواع مشاغل از جمله مهندسی و علوم، رایانه، منشی‌گری و مهارت‌های اداری، عکاسی، موسیقی و زبان را دربر می‌گیرد. خوشه‌هایی از سه پودمان نیز وجود دارد که با پدید آوردن مجموعه‌هایی منسجم به دانش آموزان کمک می‌کند تا به صورت پاره قوت یا تمام وقت ادامه تحصیلی داده یا شاغل گردند. معیارهای ارزیابی توسط اداره مدارک اسکاتلند تعیین می‌شود. موفقیت در هر پودمان در پرونده آموزش و پرورش هر فرد ثبت می‌گردد. از جمله مهمترین پودمان‌های آموزش فنی و حرفه ای میتوان از موارد ذیل نام برد:

- مدارک فنی (GSVQs)

مشتمل بر مدارک آموزشی رشته‌های فنی و حرفه ای از قبیل فن آوری اطلاعات، مهارت‌های شخصی و بین

فردی

این مدارک تقریباً معادل GNVQs در انگلستان ولز و ایرلند شمالی هستند.

- مدارک حرفه ای (SVQs)

این مدارک در اکتبر سال ۱۹۸۹، در راستای توجه بر قابلیت های صنعتی اعطا شده و بر مبنای معیارهای شغلی که از سوی صاحبان صنایع تعیین و تصویب می گردد، قرار دارند. در این راستا، بالغ بر ۴۰۰ دوره در حوزه هایی از قبیل کشاورزی، بانکداری، تجارت، مدیریت، رایانه، سرپرستی، خرده فروشی و خدمات بهداشتی به علاقه مندان ارائه می گردد.

آموزش معلمان

آموزش مدیران مدارس

سابقاً معیار اصلی ارتقاء به ریاست مدارس اسکاتلند، شواهدی دال بر راهبری موثر و تجارت مطلوب به عنوان یک معلم ارشد بوده است. از زمان اصلاحات میانه دهه ۱۹۷۰ مسیر طبیعی ریاست از طریق تجربه اندوزی به عنوان دستیار سر معلم و معاون مدرسه هموار شد. برای ریاست مدرسه ای ابتدایی معمولاً انتظار می رود که نامزدها تجربه کافی در سمت دستیار سر معلم را داشته باشند. در سال ۱۹۹۰ وزارتخانه مربوطه، نیازهای آموزشی ۳۰۰۰ سر معلم مدارس ابتدایی، دبیرستانی و مدارس استثنایی را مد نظر قرار داد.

ادارات آموزش محلی با تأمین ۷۵٪ هزینه ها از سوی دولت مرکزی، طرح آموزش مدیریت برا سر معلمان را پیشنهاد کردند. در حال حاضر آموزش مدیریت اعتبار فزاینده ای در دانشگاه های مختلف اسکاتلند بدست آورده و به توسعه واحد های تحقیقاتی جدید منجر شده است که در برخی موارد با اخذ گواهی یا درجه کارشناسی ارشد از مراکز آموزش مدیریت پایان می یابد. دانشگاه آزاد اسکاتلند نیز فرصت هایی

برای سرمعلمان بالقوه یا بالفعل فراهم آورده تا با گذاردن واحدی های لازم مدرک کارشناسی یا Ed-D در مدیریت مدرسه را به دست آورند .

آموزش استثنایی

ساختار آموزشی

آموزش استثنایی در اختیار کودکانی با نیازهای خاص قرار می گیرد و معمولاً به این دلیل که آنها به نوعی ناتوانی دچار هستند که امکان استفاده از امکانات آموزش عمومی سایر کودکان همگن را سلب کرده یا با مشکل مواجه می سازد . نظام موجود توصیه های کمیته وارناک درباره نیازهای آموزشی کودکان ونوجوانان معلول را به کار می بندد . در این توصیه ها بر توانمندیهای یکایک کودکان تأکید می شود . در صورت امکان کودکانی با نیازهای آموزشی خاص در مدارس معمولی گنجانیده می شوند که به صورت مستقل یا به کمک دولت مرکزی اداره می شوند و کلاس های خاص در مدارس معمولی برگزار می گردد. ادارات آموزش موظف هستند به درخواست های معقول برای تأسیس مدارس استثنایی مستقل پاسخ گویند و اگر شرایط لازم در کشور فراهم نشود کودکانی با نیاز خاص را به مدارس خارج اسکاتلند بفرستند. طبق آمار سپتامبر سال ۲۰۰۰، بالغ بر ۸۳۰۱ دانش آموز در ۱۹۵ مدرسه استثنایی حضور یافتند . مدارس استثنایی از نسبت های آموزشی مطلوب تری نسبت به مدارس معمولی برخوردار بوده و بسیاری از معلمان مراکز آموزش استثنایی، آموزش های تخصصی جداگانه ای را گذرانده اند. نسبت دانش آموزان به معلمان در مراکز آموزش استثنایی ۱ به ۴٫۲ بوده است. برخی از مدارس استثنایی دوره های عرضه می کنند که به آزمون گواهی آموزش اسکاتلند و دیگر آزمون ها منتهی گردد. علاوه بر این، توصیه و مشاوره تحصیلی

درباره دوره های تحصیلی تکمیلی یا کار آموزی و فرصت های شغلی در اختیار فارغ التحصیلان مدرسه قرار می گیرد .

اولیتهای آموزشی

دولت چارچوبی کلی به شرح ذیل جهت تعیین اهداف در کلیه مدارس اسکاتلند تدوین نموده است :

مدارس باید درحوزه های اصلی خواندن ،نوشتن وریاضیات اهدافی تعیین کنند تا سطح فراگیری وریاضیات را از سنین ۵ تا ۱۴ سالگی ارتقاء دهند .

مدارس باید اهدافی را برای موفقیت خویش معین کنند که برپایه درصد موفقیت دانش آموزان در آزمون های همگانی قرار دارد .

اصلاحات آموزشی

یکی از ممیزه های اصلی اسکاتلند نسبت به سایر نقاط بریتانیا نظام آموزشی آن است.نظام آموزشی که تقریباً به طور کامل دولتی بوده، زیر نظر وزارت صنعت و آموزش اسکاتلند SOEID قرار داشته و هماهنگ با مقامات محلی حامی مدرسه در آن مناطق عمل می کند. عمده برخورد SOEID با مقامات آموزشی از طریق بازرسان مدارس حاصل می آید که میخواهند ازکافی بودن خدمات آموزشی دربرآوردن اولویت ها و نیازهای متغیراطمینان یابد. از جمله عمده ترین وظایف وزارت صنعت و آموزش اسکاتلند میتوان ازتأمین هزینه های لازم برای احداث مدارس، تعیین استانداردهای آموزشی، ارائه رهنمودها و راهکاردرخصوص محتوای تحصیلات و تأمین و تربیت معلمان نام برد.

طی ۱۰ سال اخیر، تغییرات مهمی که بر نظام آموزشی تأثیر گذار بوده اند عبارتند از:

تمامی جنبه های آموزش در اسکاتلند به پارلمان کشور واگذار شده است.

بررسی کار آیی آموزش در مدارس، مهمترین نقش بازرسان مدارس علیا حضرت بوده که از طریق بازرسی

های رسمی محقق شده است.

ارزیابی شرایط برای اطمینان از کیفیت نظارت در مدارس است.

ارائه گزارشات رسمی از معیارهای کارایی مدارس ابتدایی و متوسطه

مرکز آموزشی کارا مرکزی است که دانش آموزان در آن در حد توان خویش آنچه را که مناسب محسوب

میشود بیاموزند و نیازها و ترجیحات شخصی خویش را نیز مدنظر قرار دهند. از سال ۱۹۸۹ روسای مدارس

ملزم به اجرای رهنمودهای دولتی در گزارشات مدارس ابتدایی و متوسطه گردیده اند.

از جمله مهمترین اصول ارائه گزارشات رسمی از معیارهای کارایی مدارس ابتدایی و متوسطه میتوان به

موارد ذیل اشاره نمود:

تنظیم اهداف مدارس در جهت درک هرچه بهتر کادر آموزشی

تدوین سیاست گذاری های مفصل در خصوص کلیه جنبه های مدارس

تثبیت سیاست مدارس در مشورت با کادر آموزشی، هیأت امنای مدارس و والدین

معیارهای کارایی اخیراً به شاخص های اجرایی تبدیل شده اند و توسط بازرسان ملی و واحدهای تأیید

کیفیت در برخی از مجامع و ادارات محلی به کار گرفته می شود. واحد حسابرسی نیز در این وزارتخانه دایر

گردیده که مسئول جمع آوری، تحلیل و نشر مطالبی در خصوص میزان کارایی مدارس و کادر آموزشی است.

همگام با این تحولات، حساب‌رسان خارج از محیط‌های آموزشی به ارزیابی کارایی مدارس در طول زمان می‌پردازند. در این ارتباط مدیران مدارس زیر ذره بین بوده و بیش از پیش در قبال دولت، مجامع محلی، هیأت امنای مدرسه و اجتماع محلی پاسخگو هستند.

در مارس ۱۹۹۸ دولت آیین‌نامه‌هایی را به مدارس و ادارات آموزشی اعلام کرد تا میزان موفقیت تحصیلی در دو سال نخست آموزش متوسطه بهبود یابد. از جمله توصیه‌های اصلی گزارش موسوم به «دستیابی به موفقیت در سال اول و دوم» میتوان به موارد ذیل اشاره نمود:

کاهش تعداد دوره‌های سال اول و دوم

برقراری اهدافی روشن برای موفقیت مطلوب تر دانش‌آموزان

پایش پیشرفت کلیه دانش‌آموزان

دستیابی به هماهنگی بهتر در گذار از مقطع ابتدایی به متوسطه

توسعه آموزشی

طرح‌های اصلی

طرح بازنگری برنامه‌های درسی و توسعه آن در محدوده سنی ۵ تا ۱۴ سال

برای این منظور دولت آیین‌نامه مفصلی در خصوص زبان انگلیسی، ریاضیات، هنرهای بیانی، زبان‌های مدرن، مطالعات محیطی و آموزش دینی و اخلاقی صادر کرده است. این آیین‌نامه‌ها به مدارس کمک می‌کند تا به طراحی، تنظیم و اجرای سیاست‌ها و طرح‌هایی همت‌گمارند که تجربه‌ای متعادل و ارزشمند در

این دروس به دانش آموزان خواهد بخشید. بر مبنای این تغییرات، امتحانات استاندارد شده ای در زبان انگلیسی و ریاضیات در پایان هر یک از سطوح پنج گانه از دانش آموزان مدارس ابتدایی به عمل خواهد آمد.

طرح گسترش تدریس زبان مدون در مدارس ابتدایی مناطق گالی زبان اسکاتلند

توسعه مدارس

پیوند با والدین نشان داد که چگونه اطلاعات راجع به برنامه ریزی توسعه مدرسه تنظیم گردد تا والدین با علاقه و سهولت آن را مطالعه کنند ، چگونه مدرسه می تواند مشارکت با والدین را تقویت نماید و چگونه مدارس می توانند زمینه اظهار نظر والدین را فراهم آورند. به همین ترتیب ، واحد حمایت از هیأت امنای مدرسه کتاب تمرکز بر برنامه ریزی توسعه مدرسه سال ۱۹۹۶ را منتشر کرد که به اعضای هیأت امنای کمک می کرد از چگونگی خود در فرایند برنامه ریزی مطلع تر و آماده تر گردند. از آگوست ۱۹۹۵ ، روسای مدارس اسکاتلند موظف شده اند به ارزیابی عملکرد موجود خود بپردازند و اولویت های خویش برای آینده طرح توسعه مدرسه را شرح دهند که عمدتاً بر فرایند چهار مرحله ای از مشاوره و تصمیم گیری به شرح ذیل مشتمل می گردد :

الف) درصد تعیین اولویت ها بر می آید

ب) درصد عملکرد تعیین اولویت ها بر می آید

ت) در برخی از حوزه های مورد نظر اهدافی را معین می نماید .

ج) طرحی راهبردی برای نیل به هدف مورد نظر را عرضه می کند .

مورد نخست به برخی از اولویت های می پردازد که در طرح توسعه آموزش متوسطه طی سال ۱۹۹۴ -

۱۹۹۵ گنجانیده بود . مورد دوم از یک طرح توسعه بر گرفته شده که انضباط مدرسه را در میان اولویت

های خود در سال ۱۹۹۶-۱۹۹۷ جای می دهد . دو مثال ذیل جنبه های مختلف این فرایند را روشن

خواهد کرد :

مثال نخست

اولویت نخست	هدف خاص
اشاعه ی خصایل مثبت تحصیلی	ارائه ساز و کارهایی برای مشارکت دانش آموزان در حیات تحصیلی ، اقدام به بازنگری سیاست رفتاری / انضباطی با توجه به پاسخ های پرسشنامه های بهداشتی و شاخص خصایل
اشاعه فراگیری و تدریس موثر	ارائه ناجرایی سیاست تحقیق در منزل ، گسترش توجه بیشتر طرح های تحقیقاتی از تکالیفی که با مقتضیات دانش آموزان سازگارتر است ، تحقق بخش های مرتبط از گزارش « هر کودکی خاص است » گسترش روابط با صنعت و تجارت زیرا بر دانش آخوزانی و معلمان تأثیر می گذارند .
بنامه توسعه ای ۱۴-۵	گسترش هر چه بیشتر و تحقق سیاست های درباره ارزیابی و گزارش آن تثبیت فرایند توسعه در انگلیسی و ریاضی بر پایی بحث های میان برنامه ای درباره آینده طرح توسعه ۱۴-۵
ارزیابی و توسعه کادر مدرسه	تداوم برنامه های ارزیابی از جمله ارزیابی کارکنان توسط همکاران ارائه یچارچوبی جامع از فرصت های ضمنی خدمت و ارتقاء دهنده کارکنان

مثال دوم

اولویت توسعه	انضباط مدرسه
هدف	برقراری سطح بالایی از انضباط
مقوله توسعه	توسعه نوین
کارکنان اصلی	رؤسای سال ها ، گروه راهنمایی ، کلیه کارکنان
جدول زمانی	یک سال تحصیلی

مدیریت آموزشی

نهادهای مرکزی

در اول ژوئیه سال ۱۹۹۹ قوه مجریه و پارلمان جدید اسکاتلند گشایش یافت که در مورد گستره ای از امور محوله از قبیل آموزش مسئولیت اجرایی و قانون گذاری داشت. اسکاتلند همچنان بخشی از بریتانیا باقی می ماند. بسیاری از اموری که در چارچوب بریتانیا موثرتر و مفیدتر صورت می پذیرد مثلاً سیاست خارجی، سیاست دفاعی و اقتصادی همچنان زیر نظر پارلمان و قوه مجریه بریتانیا خواهند بود. اما در آموزش، اسکاتلند مسائل جاری موثر بر محیط آموزشی و سنت های اسکاتلند را در چارچوب کلی بریتانیا مد نظر قرار می دهد. وزیر کودکان و آموزش و وزیر کار و آموزش مداوم مسوولیت مستقیم نظارت و توسعه کلی خدمات تربیتی و آموزشی اسکاتلند و تنظیم قوانین موثر بر آموزش و پرورش اسکاتلند بوده و در قبال پارلمان اسکاتلند پاسخگو می باشند.

بازرسین علیا حضرت، مشاورین مستقل دولت (SOEID) می باشند که توسط ملکه و به توصیه وزیر مختار اسکاتلند انتخاب می گردند.

از جمله مهمترین وظایف آنان میتوان از موارد ذیل نام برد :

تدارک اطلاعات و توصیه های در صورت بندی سیاست آموزشی اسکاتلند

نظارت و ارزیابی کیفیت آموزش و تربیت کادر داخلی نظام آموزشی

گزارشات بازرسی از موسسات مختلف در تغییر و تکامل سیاست های مدارس، تأثیر گذار است.

از سال ۱۹۸۲، گزارشات بازرسی مدارس منتشر شده و در دسترس والدین علاقمند و اعضای جامعه قرار دارند. گزارشات اجمالی نیز صادر می شود که گهگاه از مطبوعات محلی سر در می آورد.

ساختارهای مدیریتی و نظارتی مدارس

اکثر مدارس اسکاتلند از محل بودجه های عمومی حمایت شده و توسط ادارات آموزشی اداره می شوند . هیأت امنای مدارس امروزه نقش مهمی در سرپرستی و مدیریت این مدارس ایفا می کند. مدارس ابتدایی و متوسطه مجموعاً در «حوزه های آموزشی» دسته بندی می گردند. در هر حوزه یک دبیرستان و چندین مدرسه ابتدایی وجود دارد. اما این برنامه با حق انتخاب مدرسه کودکان توسط والدین به مشکلاتی گرفتار آمده است. حتی که در نظام نامه والدین در سال ۱۹۸۸ رسمیت یافت. در حال حاضر مدارس ابتدایی و متوسطه به طور جداگانه زیر نظر مقامات محلی قرار دارند. سرمعلمان در اسکاتلند معمولاً توسط اداره محلی یا پس از مشورت با نمایندگان هیأت امنای مدرسه در کمیته انتصاب به سمت هایی دائمی منصوب می گردند. در مقایسه با برخی از کشورهای این قاره ، هیچ نشانی از انتخابات یا مشورت رسمی با کادر آموزشی وجود ندارد. دولت تمامی ادارات محلی را موظف کرده است که طرح هایی برای واگذاری مدیریت مدارس داشته باشند این کار به هر مدرسه درجه ای از خود مختاری اعطا می کند تا به صلاحدید خود بخشی از منابع مالی اختصاص یافته را مطابق ضوابط ملی هزینه کند .

تعیین محتوا و مدیریت برنامه درسی در مدارس ابتدایی و دبیرستانها، برعهده مقامات آموزشی و سرمعلمان است که با هدایت ها و رهنمودهای منظم SOEID و مجمع مشورتی برنامه درسی اسکاتلند صورت می پذیرد. در حال حاضر، مدیران مدارس با چالش های طرح عظیم تغییر برنامه درسی مواجه هستند که تمامی

سطوح آموزش اجباری و تعداد فزاینده ای دانش آموزانی را که تا ۱۸ سالگی ادامه تحصیل می دهند تحت تأثیر قرار داده است .

سیاستهای مدیریتی

حفظ و برقراری تبلیغات بیشتر درباره «ضوابط رفتاری» دانش آموزان با نمایش و تقویت آن در جلسات ، ثبت نام جلسات گروه راهنمایی و کلاس های آموزش اجتماعی

ارائه پیش نویسهای مورد استفاده روسا و کارکنان راهنمایی تحصیلی تا در رابطه با اقدامات انجام شده در مسائل انضباطی ، باز خوردی به کارکنان عرضه گردد

ارائه سازو کارهای رسمی برای تنبیه به موقع دانش آموزان

گسترش حمایت گروه ها از یادگیری ، تدریس مشارکتی در حمایت از تدریس و یادگیری

ارائه نظام دو لایه مدیریتی

گسترش مشارکت مدارس در جنبه های انضباطی ، در ارتباط با اعلامیه جلسات

تشکیل کمیته کارکنان جهت تحقق سیاست مدارس در خصوص مبارزه با کودک آزاری و گسترش

اقدامات ضد کودک آزاری

سیاستهای مدیریتی دهه ۹۰

- واگذاری مدیریت آموزشی به مدارس (DSM)

افزایش خود مختاری مدارس

در پایان دهه ۱۹۹۰، مدارس اسکاتلند خود گردان شده و خود درگیر فعالیت های جذب حمایت کنندگان خارجی و تأمین بودجه گردند. در این ارتباط رؤسای مدارس بیش از پیش ملزم گردیدند که نقش اضافی مدیران مالی را نیز بردوش گیرند. این تحولات با حمایت دولت از تفویض اختیارات مدیریتی، تسریع شده است. در سال ۱۹۹۳، آیین نامه دولتی با عنوان «واگذاری مدیریت مدارس، رهنمودهایی برای تمهیدات لازم» صادر شد که به موجب آن مقامات آموزشی اسکاتلند موظف گردیدند تا تمهیدات لازم جهت واگذاری مدیریت را فراهم کنند.

در اسکاتلند مقامات محلی خود برنامه ها را تدوین نموده و در این راه بر اساس ضابطه ای فعالیت می نمایند که به موجب آن مدارس ۸۰٪ بودجه خود را از محل جذب کمکهای خارجی (مردمی) تأمین می نمایند. این فرایند وسعت عمل بیشتری به مدارس در خصوص چگونگی تأمین و میزان بودجه اختصاصی بخشیده است.

اتخاذ تصمیم گیریهای مدیریتی سطح مدارس توسط معلمان ارشد و با مشورت هیأت امنای مدارس طبق قانون هیأت امنای مدارس اسکاتلند مصوب سال ۱۹۸۸، هیأت امنای در زمره مقامات آموزشی مدارس اسکاتلند قرار گرفتند. این قانون برای نخستین بار در سال ۱۹۸۹ به مورد اجرا درآمد. آنها امروزه در اغلب مدارس اسکاتلند فعالند.

در همان اثنا، این به اصطلاح «نظام نامه والدین» به آنها اجازه میداد که در صورت امکان، خود مدارس را انتخاب کنند. در آغاز این ابتکار تأثیر اندکی بر انتخاب مدارس محلی در اسکاتلند به جا گذاشت. با این همه

انتشار جداول سراسری عملکرد و دیگر شاخص های کیفیت، امروزه بر روند تصمیم گیری والدین تأثیر گذارده و در نتیجه برای برخی از مدارس «درخواست های ثبت نام» بیشتری ارسال می گردد. برخورداری مجامع از نقش راهبردی، پشتیبانی و حمایتی در سیاست تقسیم کار میان مجامع محلی و مدارس برخلاف برنامه های تفویض مدیریت در انگلستان و ولز که مدارس ملزم به پرداخت حقوق و مزایای معلمان و کادر آموزشی از محل بودجه های اختصاص یافته می باشند، این طرح در اسکاتلند از محل بودجه دولتی تامین اعتبار می گردد، از این روی، هیچگونه فشار آشکاری به مدارس در ارتباط با تامین هزینه ها و صرفه جویی وارد نمی گردد.

تفویض قدرت تصمیم گیری به معلمان ارشد و نه هیأت امنای مدارس این در حال است که معلمان موظف به جلب موافقت هیأت امنای در این خصوص می باشند. تفویض اختیار استخدام کادر جدید به مدارس در مشورت با هیأت امنای و اختیار کارفرمایی کادر آموزشی به مجمع

دستاوردهای مدیریتی

- توزیع پنج بار در سال ۲۲۵۰۰ نسخه خیرنامه اتحادیه هیأت امنای مدارس اسکاتلند SSBA

با عنوان «گریپ واین» میان والدین و معلمان

قرار دادن مطالب آموزشی در اختیار هیأت امنای مدارس

- انتشار نشریه فوکوس توسط واحد حمایت از هیأت امنای مدارس مستقر در SOEID ادینبورگ

تغییر قوانین موجود در راستای وسعت بخشیدن به اختیارات و نقش هیأت امنای مدارس و اختصاص منابع

محلی به مدارس

دخالت اعضای هیأت امنای در روندهای انتصابی و فرآیندهای تصمیم‌گیری مدارس

مثبت تر شدن نگرش معلمان ارشد در قبال هیأت امنای مدارس

تایین مقام ریاست هیأت امنای، به عنوان سخنگوی مدارس در برابر مطبوعات و نیز نماینده مدارس در جامعه

عرضه برنامه‌هایی آموزشی به اعضای هیأت امنای مدارس به واسطه کاهش نقش مراجع محلی

عرضه کرده‌اند که بخشی از هزینه‌های این برنامه از سوی دولت تقبل می‌شود:

• برگزاری عمده برنامه‌های آموزشی اعضای هیأت امنای توسط اتحادیه هیأت امنای مدارس

اسکاتلند SSBA با برخورداری از کمک‌های مالی هیأت امنای مدارس مستقر در SOEID

ادینبورگ و حمایت مقامات محلی

اعطای نقش مهمتر به هیأت امنای مدارس در فرایند کلی مدیریت به واسطه کاهش نقش مقامات محلی

و پذیرش مسئولیت بیشتر در قبال تأمین منابع و فرآیند تصمیم‌گیری مدارس

افزایش نقش و اختیارات هیأت امنای مدارس

مدیریت در سطح مدارس

کوچکی مدارس ابتدایی باعث می‌شود که در مقایسه با مدارس متوسطه، از ساختار مدیریتی ساده‌تری

برخوردار باشند. در اکثر مدارس ابتدایی رئیس مدرسه مشترکاً با یک یا چند عضو ارشد کادر مدرسه

مدیریت را اعمال می‌کند و این در حالیست که در مدارس کوچکتر معلمان ارشد علاوه بر تدریس اداره

روزانه مدارس را نیز برعهده دارند. در برخی از مناطق روستایی، معلمان ارشد تنها عضو دائم کادر مدارس به شمار می آیند. بسته به بزرگی مدارس، سطح مدیریتی اعم از معلمان ارشد، معاونین معلمان ارشد و دستیاران معلمان ارشد فعالیت دارند. طی سال های اخیر سمت جدید معلم ارشد وضع شده است. در مدارس متوسطه، ساختار سلسله مراتبی موجود از سمت های ترفیعی، متعاقب توسعه های آموزشی دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ سر بر آورده است.

اصلاحات کلی

افزایش در خود مختاری مدرسه و طرح توسعه مدرسه

در ابتدای دهه ۱۹۹۰ در بحبوحه شکل گیری هیأت امنای مدارس از سال ۱۹۸۸ و پیدایش طرح تفویض مدیریت مدارس، اظهار نظر های رسمی از فرایند برنامه ریزی توسعه مدارس حمایت می کردند. این اقدامات اساساً به عنوان فرایند مواجهه با تغییرات گسترده چابوب بازنگری عملکرد موجود و ابزار تعیین اولویت ها برای توسعه مدرسه تلقی می شد. ویژگی اصلی آن تأکیدی بود که بر دیدگاه جمعی از زمان و چگونگی توسعه مدارس صورت می گرفت فرایند برنامه ریزی مستلزم مشارکت در کادر آموزشی و غیر آموزشی مدرسه و رعایت نقطه نظرات والدین با هیأت امنای مدرسه مقامات محلی و دیگران بود. نشریات خاصی چگونگی مشارکت والدین و دیگر افراد را نیز نشان دادند.

اصلاحات مدیریتی

بیش از ۲۰ سال، ادارات منطقه ای مسئول هماهنگی خدمات آموزشی در محدوده های خود بودند. با اصلاحات دولت محلی، ۳۲ مجمع «یکپارچه» جایگزین ۹ اداره منطقه ای و ۱۳ اداره جزیره ای گردید.

آموزش بیش از نصف فعالیت ها و هزینه های مجامع جدید را تشکیل می دهند و به موجب قانون اخیر آنها باید در عوض نقش تأمین کننده ، نقش صاحب امتیاز را به عهده بگیرند .

این موضوع وجه افتراق مهمی از مفهوم مشارکت دوگانه در سرپرستی مدارس اسکاتلند به شمار می آید. به طور خلاصه میتوان گفت که تحولات فوق در به حاشیه راندن دولتهای محلی در امر سرپرستی مدارس به طور کلی سهمیم بوده اند. یکی از ویژگیهای سالهای اخیر، پیدایش واحدهای تأیید کیفیت در برخی از ادارات آموزشی بوده است. بازرسی محلی از شاخصهای کمی و کیفی سود جسته اند تا به ارزیابی کیفیت تحصیلات خود بپردازند. نتایج این پیمایش ها به مدارس نیز انتقال یافته است با این امید که آنها در صورت لزوم ، به ارتقاء خویش همت بگمارند .

نظارت آموزشی

از جمله مهمترین عناصری که در مدیریت و نظارت مدارس ایفای نقش می نمایند میتوان از موارد ذیل نام برد :

هیات امنای مدارس

قانون هیات امنای مدارس در سال ۱۹۸۸ هیات امنای مدرسه را جزئی از اداره کنندگان مدارس قرار داد . انگیزه دولت از تأسیس هیات امنای مدارس میل به افزایش مشارکت والدین در اداره مدرسه بود و قوانین دولتی گواه آشکار این مدعاست. هیات امنای مدرسه نخست در سال ۱۹۸۹ بوجود آمدند و امروزه در اغلب مدارس اسکاتلند فعالیت دارند این قانون به کلیه مدارس دولتی اسکاتلند فرصت می دهد تا هیات امنای را از میان والدین انتخاب نموده و اعضای آموزشی و نیز اعضای برگزیده اجتماع محلی را تشکیل دهند.

از میان مدارس واجد شرایط در ماه می سال ۱۹۹۴، هیأت امنای ۷۴ درصد مدارس ابتدایی، ۹۲،۶٪ مدارس متوسطه و ۴۶٪ مدارس استثنایی وجود داشتند. در ماه می سال ۱۹۹۶، هیأت امنای مدارس در ۷۴،۹٪ کلیه مدارس ابتدایی، ۹۳،۸٪ کلیه مدارس متوسطه و ۵۲،۶٪ کلیه مدارس استثنایی حضور داشتند. آنها اساساً هیأت‌هایی مشورتی متشکل از والدین، کادر آموزشی و اعضای منتخب هستند که به اتفاق سرمعلمین و مقامات آموزشی و اداره مدرسه سهیم می‌شوند و توجهی محلی را به مدیریت مدرسه معطوف می‌نمایند.

انتخابات هیأت امنای مدارس

مراجع محلی مسئول برگزاری انتخابات هیأت امنای برای والدین و اعضای کادر آموزشی است هر مدرسه حق دارد هیأت امنای مخصوص خودش را داشته باشد که توسط مراجع آموزشی محلی حمایت مالی شده و تعداد نفرات آن بسته به تعداد دانش‌آموزان هر مدرسه متفاوت خواهد بود. در مدرسه‌ای که حدود ۵۰ تا ۱۰۰ دانش‌آموز دارد ۵ عضو از والدین، ۲ عضو از کادر مدرسه و ۲ عضو هم‌گزینشی خواهند بود. ضمناً مشاور منتخب مدارس و مدیران مراکز آموزشی حق حضور و سخن‌گفتن در جلسه هیأت امنای خواهند داشت. اعضای منتخب والدین توسط دیگر والدین دانش‌آموزان حاضر در مدرسه انتخاب میشوند اعضای برگزیده کادر مدارس نیز توسط دیگر معلمان برگزیده می‌گردند. اعضای گزینشی توسط اعضای منتخب این هیأت برگزیده می‌شوند و می‌توانند از کادر غیر آموزشی مدرسه، نمایندگی از اجتماع و احتمالاً دانش‌آموزان مدرسه باشند. این هیأت خود رئیس را از میان والدین و اعضای برخواهد گزید. معمولاً این رئیس یکی از والدین خواهد بود و اعضای کادر آموزشی نمی‌توانند رئیس جلسات باشند.

اختیارات هیأت امنای

هیأت امنای مدارس به عنوان هیأت های مشورتی و نماتیندگان والدین از اختیارات مهمی در رابطه با بررسی و تأیید جنبه هایی از سیاست مدارس، برنامه ریزی توسعه مدارس و انتصابات کادر مدارس در سطح مقامات ارشد برخوردار است.

در این راستا، معلمان ارشد موظف به اجرای مفاد ذیل می باشند :

ارائه بیانیه هایی در ارتباط با سیاست مدارس من جمله برنامه های درسی، ارزیابی، انضباط، آزرادانش آموزان، گریز از مدارس، مقررات تحصیلی به هیأت امنای

ارائه گزارش سالانه از سطح پیشرفت دانش آموزان به هیأت امنای

اعضای هیأت امنای مدارس نیز به نوبه خود موظف به اجرای مسوولیتهایی به شرح ذیل می باشند :

تأیید پیشنهادات معلمان ارشد در خصوص هزینه ها و بودجه مدارس

در صورت عدم تصویب، معلمان ارشد ملزم به ارائه طرح های اصلاحی یا جدید به هیأت امنای می باشند.

حضور در کمیته انتصاب کادر ارشد مدارس که توسط مراجع محلی آموزش تشکیل میگردد.

در انتصاب معلمان ارشد، مراجع آموزش محلی «فهرست مختصری» از نامزدها را تهیه کرده و پیش از بررسی

در کمیته انتصاب آن را به هیأت امنای مدارس تسلیم می نمایند. این هیأت (منهای اعضای کادر مدارس و

دانش آموزان) می تواند در فهرست اسامی حذف و اضافاتی صورت دهد.

نظارت بر کاربری ساختمان مدارس در غیر ساعات درسی

ارائه گزارش سالیانه به والدین حداقل یکبار و جویا شدن دیدگاه آنان در جلسات مشترک

در این راه، هیأت امنای مدارس می‌تواند به نهادی تبدیل شود که محل تضارب آرای والدین، پاسخ‌ها و دغدغه‌های آنان در قبال کادر مدارس و دیگر افراد مرتبط با آموزش است.

هزینه‌های آموزشی

نهادهای تأمین‌کننده

آموزش بخش دولتی در اسکاتلند مشارکتی میان ادارات مرکزی و محلی است. جک مک کانل وزیر کودکان و آموزش در دولت اسکاتلند مسئول آموزش پیش دبستانی و دبستانی است. وزارت آموزش در قوه مجریه اسکاتلند اشرافی سراسری بر آموزش دارد، سیاست‌های ملی را پیشنهاد میکند و فعالیت‌های ادارات آموزشی را با سایر بخش‌ها هماهنگ می‌نماید. وظیفه تأمین هزینه‌های آموزش محلی بر عهده ادارات محلی است. ۳۲ اداره یکپارچه وجود دارد که وظیفه قانونی آن تأمین مدارس موثر و کافی و آموزش تکمیلی، و تأمین نیازهای آموزشی خاص و حمایت از تدریس زبان گالیک در مدارس مناطق گالیک زبان است. این ادارات همچنین عهده دار مسئولیت احداث ساختمانهای آموزشی و استخدام معلمان و کادر آموزشی مدارس میباشند. دیگر مسوولیت ادارات مذکور، تأمین مصالح و تجهیزات لازم آموزشی است. آنها مسئولیت خود در قبال برنامه‌های درسی مدارس را با رعایت دستورالعمل‌های سراسری به انجام می‌رسانند. اختیارات ادارات محلی بر موسسات آموزشی تحت نظارت خود به دلیل قانون و تفویض مدیریت مدارس کاهش یافته است. ادارات آموزشی موظفند که هیأت امنای مدارس مرکب از والدین، معلمان و اعضای گزینش را سامان دهند که این هیأت علاوه بر سایر مسئولیت‌ها مسئول انتصاب کارکنان نیز می‌باشد. در اسکاتلند بازرسان مدارس علیا حضرت مسئول ارزیابی مستقل معیارهای آموزشی و ارائه اخبار

و اطلاعات به وزراء می باشند. آنها از بازرسی مدارس گزارش هایی منتشر می کنند که در اختیار والدین قرار می گیرد. بازرسان یک تا دو سال بعد از انتشار این گزارش مجدداً به مدارس سرکشی می کنند تا میزان پیشرفت آن در عمل به توصیه ها را بسنجند. نتایج گزارش بازرسین درباره پیشرفت به همراه ضرورت اقدامات تکمیلی دیگر منتشر می شود. تا زمان تحقق کامل توصیه ها، مدرسه در کانون توجهات بازرسان علیا حضرت باقی می ماند.

بودجه آموزشی

تأمین بودجه

تأمین هزینه های مدارس دولتی در سه گروه عمده به شرح ذیل صورت می پذیرد:

مدارسی که توسط ادارات محلی تأمین می شوند و ممکن است از الگوهای تفویض مدیریت مدارس بر خوردار شده باشند.

مدارس خود گردان

تعداد اندکی از مدارس کمک گیرنده بخصوص در حوزه آموزش استثنایی توسط هیأت مدیره هایی اداره می شوند که مستقیماً از دولت مرکزی کمک دریافت می کنند.

به موجب قانون تفویض مدیریت مدارس، نظارت بر بودجه کلی مدارس در سطح مدرسه ای خواهد بود.

تصمیمات هرروزه مدیریت توسط سر معلم اتخاذ می شود.

تصمیم گیری در باره حداقل ۸۰٪ هزینه های مدرسه باید به سر معلمین واگذار شود. از آنها نیز انتظار می رود که به شرط وجود هیأت امنای مدرسه ای با آنها مشورت کنند.

هیأت امنای مدارس از والدین بر گزیده و اعضای کاد آموزشی منتخب و افراد گزینش شده از اجتماع محلی مرکب می گردد که در آن والدین دانش آموزان اکثریت را تشکیل می دهند.

این هیأت باید ارتباط میان والدین، مدرسه و اجتماع را گسترش داده و مسئولیت های خاصی از قبیل شرکت در فرایند های انتصاب کادر ارشد و کاربردهای اجتماعی از ساختمان مدارس را بر عهده گیرد.

دولت محافظه کار پیشین انگلستان ، طبقه دیگری از مدارس خود گردان رادر اسکاتلند بنیان نهاد. گفتنی است که مدارس مذکور، مدارس بودند که تماماً توسط هیأت مدیره اداره شده و با کمک مستقیم دولت تأمین می گشتند. این امر در انگلستان رواج یافت اما در اسکاتلند به بن بست انجامید. تنها دو مدرسه وابسته به کمک های مالی دولت در اسکاتلند دایر شد. گفتنی است که یکی از آن دو (فرهنگستان دورنوخ ساترلند) به چارچوب آموزشی سابق بازگشته است. مدرسه دیگر مدرسه ابتدایی سنت ماری در دن بلان تحرکاتی صورت می دهد تا به موجب مصوبات جدید به ساختار نظام محلی خود باز گردد .

هفت مدرسه استثنایی توسط مدیرانی داوطلب اداره گردیده و مستقیماً از قوه مجریه اسکاتلند کمک دریافت می کنند ، اما به موجب دیگر مصوبات ، وزیران در صدد پایان دادن به این وضعیت هستند .

مراکز آموزش متوسطه نظیر مرکز آموزشی جوردن هیل در گلاسگو نیز به دانشسراهای تربیت معلم سابق وابسته بودند که پس از ادغام دانشسراها با موسسات دیگر، به طور مستقیم تأمین اعتبار می گردند .